PROTESTANS PAP.

GYAKORLATI SZAKKÖZLÖNY.

Megjelenik havonként 2—3 iven.
Előfizetési ára:
egész évre 4 forint, fél évre 2 forint, negyed évre 1 forint. Egyes számok ára 40 kr.

Kiadók és felelős szerkesztők:
Lágler Sándor ev. pap, Kálmán Dezső ev. ref. pap,
Kölesden, Tolna vm.

Ötödik évfolyam. 4. szám. Kölesd, április, 1884.

A CXLVIII. zsoltár átirata.

Óh mondjatok dicséretet
Az Úrra ti magas egek,
Ki tőle nyerte életét
Hadd zengedezze nagy nevét!
Az angyalok fent hogyha szólnak
Körülte a mindenhatónak,
Hol annyi fény lelkökre hat,
Nyelvük nevét dicsérje csak.

Beszélj te nap, — kit égre tett,
Hogy ő erőt, fényt hinteget.
Óh szólj te hold, ha megjelen
Arczod sötét, vak éjjelen.
Ti csillagok, kik ránk lenéztek
Mind adjatok hálát nevének. —
Szavára lett a föld s az ég
Szóll: újra szétomol ma még.

A föld, ez összegyúrt agyag,
Olyan szilárd keze alatt,
Hogy az idő nem árt neki,
A változást nem rettegi.
Bölcs rend a lét alapja, melyet
A századok el nem terelnek.

A földnek is mért útja van
Azon halad mindúntalan.

Ezért ti földi állatok,
Csak őt rebegje ajkatok.
Ha áldozik hő szivetek, —
Oltárt neki emeljetek.
A tűz, eső és lanyhapára
Figyeljenek az Úr szavára.
A lenge szél meg szerteszét
Hordja az ő dicső nevét.

Te bércz! a hol misem terem,
Te völgy! virággal ékesen,
Füves mező, szellős halom,
Tengő virág hegyoldalon,
Égig repüljön hőimátok,
Ahoz, kinél áldás az átok.
— Az ő kezének műveit
A büszke fák is hirdetik.

Imádd, dicsérd e szellemet
Földön levő állatsereg.
A levegőt, ha szárnyalod
Madár! csak őt zengje dalod.
Te büszke kényúr, föld királya!
Hajtsd meg fejed az Úr szavára.
Biró! ha őt nem feleded,
Úgy szólsz igaz itéletet.

Az ifjú, ki örömben él,
Az ősz öreg, hahogy beszél, —
Istent imádja szüntelen,
Ő tőle jő segedelem.
Ő átölelve e világot
Alkot, teremt, — örökre áldott
Legyen ezért dicső neve:
Ezt zengje lelkünk éneke.

S. Szabó József.

A magyar nyelv a nem magyarajkú iskolákban és egyházakban.

Értekezés

a magyar nyelvnek a népiskola kizárólagos tannyelvéül minősitése és a nemzeti istentiszteletnek a nem magyarajkú egyházakban való meghonositása tárgyában. Olvasva a pestmegyei ev. esperesség papi értekezletének Budapesten 1883. május 21-ikén tartott közgyűlésén.

(Folytatás.)

Az ily óvónők hivatásszerű kiképzésére szóló könyvek: Vezérkönyv (Frőhbel-féle) Szabó Endrétől. Gyakorlati kézikönyv Kobányi Mihálytól. Budapest, Rauttmann Frigyesnél. Flóri könyve. 100 kis történet Hoffmann Ferencz után. Dalkoszorú, Kobányi Sámueltól. Gyermek dalok Tóth Istvántól. Miskolcz. Képes játékkönyv W. L.-től. Heckenast, Pest. Kis Gyermekek Könyve Győry Vilmostól. Légrády testvéreknél Budapesten.

A hol az óvóintézet meghonositása legyőzhetlen akadályokba ütköznék, a nemzeti nyelv tanitása kezdetét veheti a népiskolának mindjárt első osztályában. A siker a tanitási módszer helyes megválasztása s mesteri kezelésétől tételeztetik fel, egyébként alig lesz az egész nyelvi oktatás egyéb, mint az ügy, a többi tantárgyak és a tankötelesek kedv és szellemi fogékonyságuk rovására eső időpazarlás, tehetetlenkedés, hiábavalóság és lélekgyötrelem. Első osztályban a legelemibb magyar szavak fennhangon tanittatnak be az oktatás kezdetén, mikor az erők még üdék, az emlékezőtehetség hű, az elme könnyen befogadó, rugékony. A nyelvi tanitás folyamán egy vezérelv lebegjen a tanitó lelke előtt: soha ne emléztessen oly szót, kötést és mondatot, melyre a gyermeknek világéletében szüksége nem lesz s inkább irodalmilag használatos, tájszó, elvétve hallható kifejezés. A tankönyveknek mintegy eredendő bűne az, hogy valamennyije ezen hibába esik s már az első lap, az első gyakorlat ilyenektől áradoz. Szoritkozzék a legközönségesebb szólamok elsajátittatására. Amennyi anyanyelvi szókincset, fogalmat, beszéd és ismeretanyagot a gyermek szülei házából magával hozott, ugyanannyit tudjon visszaadni magyar nyelven is. Az életben gyakran előforduló fő- és melléknevek egyes és többes számban, az egyszerű mondat alkatrészei s ezek változatos használata képezze a nyelvi oktatás célját.

A számtantanitás eddigi gyakorlat szerint jobbára a népis-

kola felső osztályaira utaltatott s akkor is csak a vizsgát megelőzőleg egy hónappal, porhintés és szemfényvesztésül: „vakulj magyar, ne láss tót“, módjára. Szabály: a mennyire halad a tanitó anyanyelven a számok tanitása és az azokkal való elbánásban, épannyit haladjon velök magyar nyelven is.

A népiskola második osztálya a fentebb előirt elvek bővebb mértékű alkalmazását vegye igénybe. Ha a tankötelesek alföldünkön oly olvasó tankönyveket használnak az olvasás gyakorlatainál, mint a Micsinayé, hol a tót és magyar, vagy más szerzőnél a német és magyar gyakorlatok váltakozva közöltetnek: vajjon a tantárgy egy része, sőt az az egész nem tanitható-e mindkét nyelven? annyival inkább, mert itt az ismeretek amúgy is élőszóval adatnak elő.

A harmadik és negyedik osztály az emlitett módszer szerinti haladás és a magyar nyelven való tanulás előzményeinek befejezését képezze. A szóragozás a szó alakjainak s jelentményének személy, szám, idő, hely, mód és egyéb körülmények szerinti viszonyitása. A névelők, névragok, belviszonyragok, névutók, melléknevek, számnevek, névmások, úgyszintén az igealakok és módok nélkülözhetlenül szükséges részeinek gyakorlása; a határozók és kötőszókból annyit, mennyi a közönséges szóbeszédnél fordul elő. Grammatikát és a számnélküli sok szabályokat mintegy gépies módon ne magoltasson. Ily úton meggyűlölni igen, de megkedvelni a nyelvet az ifjúság sohasem fogja. Még az úgynevezett gyakorlatokat és fejezeteket se erőszakolja emlézésül; annál nagyobb gondot forditson a társalgási, kérdő és felelő mondatok mentül gazdagabb mérvben való megtanultatására.

Ügyelet szentelendő a magyaros hangsúlyra, főleg az é, ű, ü, ő magánhangzók, nemkülönben a *ni* végszótagok tiszta hamisitlan kiejtésére. Az ezt czélzó szóbeli gyakorlatra az anyag külön fejezet alá soroztassék.

Alkalmasabb felekezeti tankönyvek hiányában ajánltatik a tanitók figyelmébe Groó Vilmos gömörmegyei tanfelügyelőnek vezérkönyve: Národná kniha k vyucsovaniu uhorskej recsi v pospolitych skolách pre ucsitelov. Prvy diel pre I. a II-hú triedu; druhy diel pre III-iu a IV-tú triedu. Vlasztnoszt' Královszko — uhorszkej drzsavi 1881. A tanulók számára ezen jelzett vezérkönyvhöz irt olvasókönyv: Uhorszká csítanka a cvicsebná knizska pre II—III-a IV-tú triedu. Ugyanattól a szerzőtől.

Groó Vilmos tankönyve mellett használatul ajánltatik Bezso János szenyiczi tanitónak: „Mad'arszké csítania a cvicsenia recsi v szlov. národnej skole“ czimű 6 kros könyvecskéje, melynek mindjárt első két lapján 200 olyan magyar szó találtatik, melynek hangzása és jelentménye a tót nyelvben is azonos s melyeket, kivált a tanitás legkezdetén, sikeresen lehet felhasználni. Ajánltatik ezután: „Mluvnica“ Uhrin Páltól; „Skola madarszkej recsi“ Zsigmungyik Jánostól, bazini tanitótól.

Német tankönyvek: I. II. osztályban Kakujai Károly vezérfonala a magyar nyelv tanitására, valamint részben Magyar nyelvkönyv német tannyelvű népiskolák számára Madzsar Jánostól. III. IV. osztályban Nagy László magyar nyelvgyakorló könyve szerint — nézlettanilag V. VI. osztályban „praktischer Lehrgang zur schnellen und leichten Erlernung der ung. Sprache nach Dr. F. Ahn“ bearbeitet von Ludwig Nagy I-te Cursus B.-Pest. részint: „praktischer Lehrgang der ung. Sprache nach Dr. P. Ahn von Dr. Karl Samarjai. Pest Verlag von Wilh. Laufer“.

A teljes könnyités szempontjából a népiskola 4. osztályában szükségelt tudományokat magában foglaló tankönyv lenne szerkesztendő, de akként, hogy a mit az egyik lapja magyar nyelven, ugyanazt a második tót nyelven lehető hűséggel adná vissza, hogy a mit a tanuló a magyar szövegben nem értene, azt a tót tartalomban keresné fel. Hálás szolgálatot tett egyházamban boldogult elődömnek ily czimű könyve: Magyar—Tót Olvasókönyv (Čítanka uherszko—szlovenszká pro mládezs evang. Augsp. W. skolszkau Slozsil a vydal Jan Wálka 1862), hol a magyar szöveget innenső lapon a tót a tulsón emigyen kiséri: I. Fejezet. Az Isten. 1. Az Isten lélek. Az Isten minden lelkek között a legtökéletesebb lélek: minthogy pedig lélek, azért őt szemeinkkel nem láthatjuk. A mi tulajdon lelkünket sem láthatjuk —: mivel a léleknek nincsen husa és csontja. Luk. XXIV: 39. (Ján. IV, 24.) Tótul; Cslánek I. Búh. 1. Búh jeszt duch. Búh jeszt nezi vseni duchy, duch najdokonalejsí: a ponévádzs jeszt duch, proto ho ocsima szvyma vidéti nemúzseme. Ani vlasztního ducha szvého nemúzseme videti —; ponévádzs duch masza a koszti nemá. Luk. 24, 39. (Jan. 4, 24.) Ezután következnek vallásos nézlettel feldolgozott különböző czimű ismerettárgyak, kisebb-nagyobb terjedelemmel, pl. Olvasmányok tárgya. I-ső Fejezet: Az Isten lélek. Az Isten örökké való. Az Isten mindenütt jelenvaló. Az Isten mindenható. Az Isten szent. Az Isten

igaz. Az Isten bölcs. Az Isten változhatlan. Az Isten a világ teremtője. Az Isten teremte látható és láthatlan dolgokat. Az Isten egyedül imádandó. Az Isten imádtatása kezdetben csekély. Az Isten imádásnak régi alakja. Az Isten a régi világra vizözönt bocsátott. Istenimádók növekedése a vizözön után. Az Isten tiz. parancsolatja. Az idegen Istenek: Molok, Bál, Bél. Diana s Asztaroth istenasszonyok. Az arany borju. A sárkány. A bálványimádást illetőleg: a) a bálványimádást pártolta a nép; b) a bálványimádást pártolták a királyok; c) a bálványimádást pártolták a pogánypapok; d) a bálványimádást pártolták a mesteremberek; é) a bálványimádást kedvessé tette külső kelleme; f) az emberek megutálták az áldozatokat; g) kárhoztatik a rablott állatok áldozata; h) kárhoztatik az emberek áldozata; i) a későbbi próféták is az áldozatokat kárhoztatták.

II-ik Fejezet. Jézus Krisztus. Ki volt Jézus Krisztus. Jézus Krisztus az Istenimádást megváltoztatta. Jézus egyházában nincs papi nemzetség. J. K. felszabaditja a tudományt. A keresztyének mind Istenfiak. A keresztyének mind testvérek. A keresztyének minden emberhez felebarátok. A keresztyén életnek főszabálya a szeretet. A szeretet törvénye tökéletesebb, mint a tizparancsolat. Jézus az önbosszút és a vérbosszút nem helyesli, annálfogva mind a kettő bűn. Jézus megszüntette a rabszolgaságot. Jézus a világ megváltója. Jézus prófétai. Jézus egyházának szakadásai. Az angyalok. A boldogok. Mily emberek lehettek keresztyénekké. A keresztyén ne legyen ócsárló vagy megszóló. A ker. vallásnak növekedése. Jézus mondja, hogy evéssel és ivással nem vétkezünk. A sz. Péter kulcsa mit jelent. A megbocsátás keresztyén kötelesség. A földi javak a nagyobb tökéletességnek akadályai. Az Isten jósága s az emberek irigysége. Jézus tanitása, hogy az örökéletből a nagyobb vagy kisebb birtok ki nem zár. A közönséges keresztyén hit. A miatyánk. A szent keresztség. A szent Urvacsora. Jézus halála, feltámadása s menybemenetele.

III-ik Fejezet. A napnak világa. IV-ik Fejezet. A föld. V-ik Fejezet. A gőzök. VI-ik Fejezet. A levegő.

És igy az egész tót—magyar olvasókönyv oly magvas s bő tartalmú, hogy a mig a növendékek tiszta vallásos szellemű s erkölcseiket megszentelő olvasmányokban gyakorolják magukat, ifjú sziveikbe öntudatlan belehelvén az istenfélelem éltető legét; az ily kettős szövegű olvasókönyv megkiméli a tanitót több száz

és ezerre menő szó táblán való fáradságos leirásától; másrészt előkésziti az ifjú nemzedéket a magyarnyelvű istentisztelet megértéséhez.

Az ötödik és hatodik osztályban minden tantárgy magyarul tanitandó. (Folytatása következik.) *Margócsy Kálmán.*

Javitsd a tévelygőket!

Egyházi beszéd.

Zsolt. LI. 15.

Sajnos tapasztalás az, hogy az ember ember testvérének úgy erényei, mint bűneivel szemben egyiránt közönyös.

Ha forgatjuk az emberszeretet aranykönyvének lapjait, hová egyes kiváló nemesebb lelkek szép tettei s a szenvedő emberiség érdekében meghozott áldozatai vannak feljegyezve, a lélekemelő képek sokszor ép oly közömbösen hatnak reánk, mint az elvetemült gonosztevők rémes munkái. A szép, a magasztos nem lelkesit, nem emel; a rosz, az erkölcstelen nem búsit, nem döbbent meg. Tudomásul vesszük egyszerűen mindkettőt s aztán áttérünk felettök napi rendre. Közönyösek vagyunk, fájdalom! jóval, roszszal szemben egyiránt. Sőt nem ritkán megilletődve kell látnunk, hogy sok ember elég rosz lelkű ördögi titkos örömet érezni szivében embertársának botlása felett, s azt azonnal kész kiszinezve, túlozva úton útfélen kárörömmel hirdetni. Igen, mert vajmi hizelgő ránézve az a tudat, hogy ő nálánál még rosszabbak, elvetemültebbek is vannak.

S ime itt rejlik már valódi oka azon közönynek, melylyel mi embertársaink erkölcsi élete iránt viseltetünk. S e forrás — mondjuk ki — saját lelki, erkölcsi szegénységünk érzete, vagyis az a tudat, hogy mi is nyakig úszunk a hibák, fogyatkozások süppedékében.

A ki pedig maga is rokonszenvez a bűnnel, a ki maga is szeret — habár titokban is — az erkölcstelenség útain járni: miként érdekelné azt mások lelki üdve, miként szülemlenék meg annak lelkében ez a gondolat, ez a jézusi eszme: én javitani fogom a tévelygőket?! Az embernek legelső s legfőbb érdeke hozná azt magával,

hogy saját lelki boldogságát előmozditsa, s ha ő ezt elmulasztja, ha ő saját lelkének üdve iránt is közömbös, miként történhetnék az meg, hogy ő mást kisérlene meg visszavezetni az erény útjára! Óh a közönyös lelkű ember előtt közönyös minden. Őt nem érdekli semmi. Ő nem képes eszmékért lelkesülni. Él a mai napnak s ösztönszerű szenvedélyeinek, mint az állat, őt az érzéki vágyak kielégitésén felül nem érdekli semmi.

Lelkesülni csak mivelt lélek, nemesen érző sziv képes, a ki érzi, ismeri az ő szebb, magasabb hivatását. Igen, a ki érzi, tudja azt, hogy ő nem csupán testből, de lélekből áll s a léleknek is megvan a maga eszményi világa, mely felé az élet útain törekednie kell: csakis az képes magasabb érdekekért lelkesülni, csakis az képes az erkölcsiség szent ügyének másokat is megnyerni.

S ez annyival is inkább szebb s nemesebb hajlam, mert bizonyiték szivünk jósága, önzetlensége, tisztultabb gondolkodásunk s emelkedettebb erkölcsi világnézetünk mellett.

Ez a nemes hajlam, erkölcsjavitási szándék élt a szent költő szivében.

Ezen nemes hajlamának ad ő kifejezést a felolvasott igékben, mondván: *„Uram! tanitom a bünösöket a te útaidra és a bünösök tehozzád megtérnek“*.

Cselekedjünk mi is ekképen a közöttünk eláradt erkölcsi romlottsággal szemben! Hisz:

A tévelygőket javitani, az elesetteket felemelni a legszebb s legnemesebb emberbaráti kötelességek egyike.

De lássuk

I.

Miért oly szép, oly nemes ezen kötelesség?

Azért, mert ez által Istent dicsőitjük.

Istent dicsőiteni a legfőbb keresztyéni kötelesség. Vagyis más szavakkal az erény és igazság útain járni s az erkölcsiség szent ügyének szolgálni, terjeszteni az élet szenvedéseivel szemben a közjólétet, örömet, közboldogságot: bizonyára a legszebb kötelesség.

Minél jobban igyekszünk e szép hivatásnak megfelelni, minél nagyobb hévvel s önzetlenebb szándékkal törekszünk az erkölcsiség szent ügyének másokat megnyerni: annál buzgóbban dicsőitjük az Istent.

Mondjátok meg, miért? mi czélból imádkozunk mi naponta ekként? Atyánk! szenteltessék meg neved. Jőjjön el országod. Legyen meg akaratod. Azért, hogy az erkölcsiség eszményképének, a legnemesebben érző szivnek ezen szép és lelkes szavai által naponként emlékeztessünk amaz igazságra, hogy Isten csak akkor dicsőittetik általunk méltóképen, ha eltévelyedett embertársainkat az ő igaz ismeretére s szent akaratának követésére igyekszünk buzditani.

Képzeljétek el csak, mily szép és nemes törekvés az, ha én eme magasztos czél eléréséhez csak kicsiny homokszemeivel is járulhatok jóakaratomnak. Minő magasztos öröm az! hacsak egyetlen bűnöst is sikerült a jó útra visszavezetnem, az erény szent ügyének megnyernem. Bizonyára oly nemes munkát végeztem én ekkor, mely felett örül maga az ég is, s az éggel együtt minden emelkedettebb lélek.

Óh szép és nemes szándék ne hagyd el az én szivemet soha! Te vezérelj, te lelkesits engem az élet útain, a közönyös világ szövevényei között!

De szép és nemes törekvés ez azért is, mert ez által a testvéri szeretet nagy parancsának teszünk eleget.

Sokszor van alkalmunk láthatni az életben, hogy némelyek szeretnek adakozni, a közügy oltárán áldozni s ez által a szenvedők nyomorain enyhiteni.

Ámde kérdés, hogy e világ szerint szép cselekedet a valódi emberszeretet kifolyása-e mindig, vagy talán némi önzés, hiúság, kérkedés vagy épen számitó érdek annak forrása? Itt az ok és okozat közötti titkos összefüggést emberi szemeknek csak ritkán, elvétve sikerül kifürkészni.

Ámde, ha te a kor romlásnak indult gyermekeit inted, botlásaikra szeretettel figyelmezteted s tapintatos, megnyerő közvetitésed által őket eszmélkedésre, őszinte töredelemre s esetleg a gonoszság átkos útainak elhagyására sikerült birnod, ha nem szalasztasz el egyetlen alkalmat, hogy

másokat az erény s erkölcsiség szent ügyének megnyerj: akkor te Isten, világ és saját lelked előtt nemes emberbarát, igaz keresztyén vagy, s az önzetlen testvéri szeretet sugárai oly dicsfénynyel aranyozzák körül tetteidet, melyek előtt maga az irigység is elnémul s a rágalom eltörpülve meghunnyászkodik, s senki, de senki sem merészkedik kétkedni szived jósága s szándékod önzetlensége felett.

Igen, másokat javitani a legszebb testvéri kötelmek egyike.

Nincs, nem lehet senki oly szegény, ki erre képes ne volna. Igyekezzél hát keresztyén társam e szép kötelességet teljesiteni. Habár pénzzel, anyagi áldozattal nem áll is módodban másokat boldogitani, egy út mindig nyitva áll előtted a jótételre s ez út: a jótanács, tanitás, példaadás útja. Haladj ez úton nemes kitartással! Ne fukarkodjál itt szellemi kincseiddel, hiszen láthatod, hogy bűnösökkel, szerencsétlen tévelygőkkel vagy körülvéve minden oldalról. Használd az alkalmat! Siess őket megmenteni!

De nemes e szándék azért is, mert azt a sértést, erkölcsi kárt, veszteséget, melyeket egykor netalán emberi gyarlóságból másoknak okoztunk, csakis ez úton tehetjük jóvá.

Van-e közöttünk ember oly tiszta, ki embertársát tettel, vagy szóval soha meg nem sértette volna? Kétlem. Gyarlók, fogyatkozásokkal teljesek vagyunk bizonyára mindnyájan. Ha végig tekintünk életünk multján, be kell ismernünk, hogy botlásunk, könnyelműségünk s roszakaratunk által sok, igen sok embertársunk bűnbeesésének voltunk okozói, kik aztán fokonkint sűlyedve a bűnök lejtőjén, elvégre átkaivá váltak családjuknak, s szégyenévé a társadalomnak ... Most tehát már minden késő. Az alkalom a javitásra eltünt, örökre elillant ... legfölebb is a késői megbánás könnyeit hullathatjuk sirjaikra ... Mit tegyünk tehát? Van-e még mód és alkalom jóvátenni elkövetett hibáinkat, mulasztásainkat? Van, igenis van. Az alkalom önként ajánlkozik, hiszen az elbukottak száma légió ma is. Fordulj tehát szeretettel, lelked melegével ezen erkölcsi betegekhez, igyekezzél őket megmenteni.

Ha egykor elég gonosz voltál az erény útjáról elvonni, az égtől elrabolni egyes lelkeket: igyekezzél most annak számára másokat megnyerni. Tedd ezt kérlek még akkor is, ha esetleg multad nem vádolna. Tedd ezt, mert a bűnbemerülteket javitani a legszebb, legnemesebb emberbaráti kötelességek egyike.

II.

De hát lehet-e, és miként ezen szép kötelességet teljesitenünk?

Jertek feleljünk meg ezen kérdésre beszédem második részében.

Az életnek különböző viszonyai szerint egyik embertársunknak kétségkivül több módja, alkalma nyilik a bűnösök javitására, mint a másiknak; de azért kivétel nélkül mindnyájan teljesithetjük ez emberbaráti kötelességet. Teljesithetjük pedig először is példaadás által, ha t. i. magunk megyünk elöl jó példával mások előtt az erényes életben.

Ha a rosz példa követésre talál, kétségtelen, hogy a jó példa kétszeres vonzerővel bir. Észrevétlenül működik mindkettő a közerkölcsiségben, ámde ellentétes irányban. A rosz példa hatásának eredménye: pusztulás: romlás, átok; a jó példáé ellenben: élet, virulat, áldás.

Légy tehát te az elvetemült, aljas lelkű emberekkel szemben is mindig becsületes, igaz, jellemes.

Ne hidd, hogy eltévesztett munka lesz fáradozásod. A te példád titkos észrevétlenséggel fog azok közt hatni, működni. Sokat megdöbbent, gondolkodóvá tesz s nemesebb elhatározásokra ébreszt. Járj tehát először is önmagad az Urnak útain s biztos lehetsz róla, hogy mások is követni fognak. Igen, mert a példa hat, a jó példa kétszeres vonzerővel hat.

De javithatjuk még az eltévelyedetteket tanitás, intés, ébresztés által.

Ha látod, hogy barátid, embertársaid közül valaki eltántorodott, szólitsd meg őt: barátom! hitsorsosom! te tévelyegsz, rosz úton jársz; nem fog az jóra vezetni.

Eszmélj, ébredj, változtasd meg életedet, mert hidd el testben-lélekben el fogsz veszni. Keresztyének! megtettétek-e ti e próbát? Megkisérlettétek-e már az elvetemülteket ekként fölvilágositani s az erkölcsiség ügyének megnyerni?

Tartok tőle, hogy az én kérdéseimre mélységes hallgatás lesz a felelet. Tartok tőle, hogy mulasztásaitokért szemrehányólag fog megszólalni bennetek a lelkiismeret.

Tekintsetek körül!

Ime ott egyes rosz lelkűek gonosz terveket forralnak, kötik a hálót, hurkot a jóhiszeműek elejtésére. Mi halljuk, látjuk mindezt s nem igyekszünk mégis a sötét szándékot megakadályozni . . . Amott halljuk a könnyelmű, ledér, erkölcsrontó beszédeket, — s mi hallgatunk mélyen, nem pirulunk, nem tiltakozunk ellene . . . Itt embertársunkat becsmérlik, rágalmazzák, — és mi mégis némák, siketek, vagyunk a rágalmazóval szemben . . . Hajh pedig mennyi tenger gonoszságot lehetne ekként még csirájában elfojtani. Elég rosz, elég nem szép tőlünk, hogy nem tesszük. Csak akarat, önérzet, erkölcsi bátorság! E téren mindnyájan sikerrel működhetünk. Mert ne véljétek azt, mintha az igének, az igazság intő, buzditó beszédének hirdetése csak egyedül a lelkészek kizárólagos joga és kötelessége volna. Nem! protestáns elvünk szerint (az egyetemes papság elvéből kifolyólag) mindnyájunknak jogunkban és tisztünkben áll tanitani másokat. Igen, mi mindnyájan tanitói, intői, serkentői lehetünk eltévelyedett embertestvéreinknek az alkalom s tehetségünk mértéke szerint. Közös lévén a működési tér, buzduljunk tehát! Siessünk kipótolni mulasztásainkat! Bontakozzunk a közöny, tespedés nyűgeiből s kiáltsunk fel a szent költő nemes elhatározásával *„Uram! én szivvel, lélekkel rajta leszek, hogy tanitsam a bünösöket útaidra, hogy azok tehozzád megtérjenek!“*

Ha pedig minden nemes törekvésünk mellett is a kivánt czélt el nem érhetnők, ha netalán minden jóakaratunk, javitási szándékunk hajótörést szenvedne a fásultság, a megátalkodottság szikláin, ne csüggedjünk mégis, mert még ekkor is marad fel számunkra egy közvetitő eszköz, egy út, melyen szerencsétlen embertársaink érdekében

sikerrel működhetünk. S ez út, ez eszköz: az imádkozás. Igen, imádkozzunk az elestekért, bűnbemerült embertársainkért, a rosz nevelés és vétkes szenvedélyek ezen szerencsétlen áldozataiért. Kérjük Istent közös imáinkban: emelje fel őket elestökből, könyörüljön rajtok irgalmából.

Igy cselekedett Jézus, a legnagyobb emberbarát. Példaadás, tanitás, intés s imádkozás által igyekezett ő hatni, lelkesiteni s a tévelygőket az erény országának megnyerni.

Kövessük mi is őt az emberszeretet szép munkáinak cselekvésében. Ő legyen itt is a mi példányképünk!

* * *

Te pedig Uram! szenteld meg, áld meg törekvésünket s tégy minket alkalmas eszközeivé szent akaratodnak, hogy általunk is terjedjen a te országod, az erény, igazság és erkölcsiség országa. Amen. Szabó József,
szalonnai ref. lelkész.

A keresztyéni szeretet és szelidség.

(Egyházi beszéd.)

Alapige: Lukács evangeliuma VI. rész, 36—43. vers.

Fátyol — melyet fellebbenteni nem lehet — fedi az emberi sorsot! — Az élet egyik embernek mosolygó rózsákat, a másiknak szúró töviseket terem; de hogy ez miért van igy, azt senki sem tudhatja. Ha a tikkasztó hőség után megdördül az ég, s kitör a vihar, önkénytelenül megszóllal az emberi kebelben a kételkedés félénk hangja: „hogy vajjon van-e odafönt isteni gondviselés vagy nincs?!“ „Isten őrködik-e az ember sorsa felett, vagy pedig csak a vaksors játszik vele kénye s kedve szerént, mint a szellő a hulló falevéllel, melyet játszi enyelgéssel ide s oda hajt?!“ — A saját és mások sorsa feletti kétkedés sokszor hangos panaszra fakasztja az embert!

Csak türelem! El fog jönni egykor a számadás napja, s ütni fog a megitéltetés órája. — Akkor majd megfejtést nyerendenek a bonyodalmak és talányok, és te kételkedő

ember az örökkévalóság világosságában fogsz állani! — Te magad kivántad az igazságot és itéletet! — Okvetlenül eljő a nap, melyen megleendesz idézve Isten itélőszéke elé! Szerencsés állapotod, hogy vajjon érdemes voltál-e rá; szerencsétlenséged, hogy tűrted-e azt békével; erőd, időd, hivatásod, mulasztásaid, sőt nemcsak nyilvános tetteid, hanem még szivednek legtitkosabb gondolatai is itélet alá fognak vonatni! Az úr könyvének pecsétje feltöretik az egész világ előtt, s a megérdemelt átoknak itélete az örökkévalóságra szól! Örökké!... Rémitő szó, melynek hallattára a gyarló ember igy kiált fel: „Isten! légy irgalmas nekem szegény bűnösnek!“ Oh ember, ha azt akarod, hogy majdan Isten irgalmas legyen hozzád, vedd eszedbe azokat, melyek a te javadra vannak, s igyekezzél kiérdemelni az ő kegyelmét! Istennek irgalmassága véghetetlen, s neked még elég időd van arra, hogy irgalmára magadat méltóvá tegyed. Még megnemesitheted eldurvult érzéseidet, szivedet megtisztithatod, s gyakorolhatod keresztyéni kötelességeidet! Oh vedd eszedbe ezeket, s igy majd félelem nélkül állhatsz meg ama nagy napon Isten szine előtt!

Kérditek talán, hogy miféle lelki tulajdonság az, mely életünket nyugodtá teszi, s a melylyel majd megállhatunk Isten szine előtt ama végső itéletben?

E kérdésre ki adhatna világosabb és megnyugtatóbb feleletet, mint a ki Istennek beszédét legtisztábban hirdeté; ki életével és halálával megmutatta az útat, melyen haladva az életben boldogok lehetünk, s majd egykor bátran megállhatunk az Isten itélőszéke előtt! Hallgassuk mit mond e nagy mester: *„Legyetek irgalmasok, mint a ti mennyei atyátok is irgalmas, ne itéljetek és nem itéltettek stb. stb“*. E szavak nyomán elmélkedjünk hát jelen alkalommal az emberszeretetről és szelidségről, mint a keresztyéni erények koronájáról!

I. Az emberszeretet s szived szelidsége,
Legyen életednek legfőbb ékessége.
II. És ha majd e földet itt hagyva tova szállsz
Az itélet napján kegyelmet igy találsz!

I.

Mezitelenül jövünk e világra, nem hozunk ide magunkkal semmit, és e föld mégis bevesz bennünket lakosai közé. De midőn majd meghalunk, az ég nem nyilik meg számunkra, ha oda is csak igy akarunk bemenni. Oda okvetlen kell valamit vinni magunkkal, mert másként visszaűzetünk a menny kapujától, mint olyanok, kik nem érdemesek a bemenetelre. Oh emberek, mivel dicsekedhettek!? Büszkék vagytok javaitokra, számoljátok nyereményeiteket s a földi jóllét hizelgő fénye megelégedést ád sziveiteknek s boldogok vagytok, ha javaitok évről-évre növekednek! Sőt még ott is, a hol kevesebb van a földi javakból, — a hol már a szükség rémalakja kezd mutatkozni, — még ott is van bizonyos megelégedés; reménység a kedvezőbb szerencsefordulatra, a kilátás erre vagy arra a nyereségre! Boldogságtokat, oh emberek! egyedül csak a föld muló javaiba helyezitek! Hogyan? Ezekkel akartok a másvilágra menni! A földi javakon akarjátok megvásárolni a másvilágra való bebocsáttatást? Balgatag reménykedés! Négy szál deszka s egy szemfedél, vihetsz-e el többet ennél? Midőn utolsó órád üt, örökre meg kell válni szeretett javaidtól, mert ezek idegen javak s a földi élethez tartoznak. Nem vihettek át magatokkal csak egy fillért sem, s ott fönt nem fogják ám tőletek kérdezni, hogy itt alant mily gazdagok voltatok!

Oh emberek, mivel dicsekedhettek hát? Talán a testi szépség és erő, tán a földi hatalom és tiszteltetés az, a mire büszkék vagytok? — Tán a belétek oltott lelki tehetségek és tetteiteknek dicséretes volta az, melylyel oly fennen kérkedtek? A testnek szépsége és ereje Isten előtt nem számit semmit! A mi a földi hatalmat és rangot illeti, arra nézve tudhatjátok, hogy Isten előtt nincs személyválogatás! A lélek tehetségei csak kölcsönzött javak, — s a kinek sok adatott, attól sok is kivántatik! És a dicséretre méltó tettek? Oh ne hidjetek a világ dicsérő beszédének, mert az emberek dicsérete önzésből származik! Magad vizsgáld meg tetteidet s itélj felettük részrehajlatlanul! Csak az az igazi jótett, melyet, saját magadat

feledve, s egyedül felebarátod javát tartva szem előtt, cselekszel; csak az az igazi jótett, melyre az emberszeretet szent érzelme ösztönöz. Az ilyen kedves csak Isten előtt, bármely csekély legyen is az a világ itélete szerint.

Az emberszeretet, szived szelidsége;
Legyen életednek legfőbb ékessége!

Ki a dicséretreméltóbb? A fejedelem-e, a ki pusztitó hadaival egy országot meghódit; vagy pedig a gyermek, a ki fáradalmas keresményével táplálja agg szüleit? Ki a dicséretreméltóbb? A biró-e, a ki éles elmével és részrehajlatlan igazsággal itél; vagy pedig az alattvaló, ki még saját kárával is tanúságot tesz az ártatlan mellett? Ki a dicséretreméltóbb? A dúsgazdag-e, a ki hiúságtól ösztönözve, negélyezett nagylelkűséggel dob feleslegéből egy nagy összeget a szegénynek; vagy pedig egy kevésbé gazdag, ki igazi szánalomtól indittatva, megosztja falatkenyerét az éhezővel? Ki a dicséretreméltóbb? Az az ember-e, a ki saját hatáskörében hangyaszorgalommal működik, de mindig magára gondol először is; vagy pedig az a jószivű háziasszony, ki nem számitva jutalom és köszönetre, ápolja beteg szolgálóját? Ki a dicséretreméltóbb? Feleljetek meg magatok e kérdésre s szóljatok igy sziveitekben: „Az emberszeretet, s a sziv szelidsége, az emberi élet legfőbb ékessége!“

A szeretetnek az élet különböző viszonyaiban bizonyos szelid gyengédségben kell nyilatkoznia. Nézzük meg csak a házastársak közötti szeretetet. Van-e házasság széles e világon, hol a szeretetnek egyik vagy másik részről ne keljen elnéző gyengédségben nyilatkoznia? Van-e házasság, melyben nem volt szükség arra, hogy az egyik engedjen, midőn a másik daczoskodik; hogy az egyik megbocsásson, midőn a másik habár csak rosz szeszélyből is sértést követett el? Gondoljunk a szülék és gyermekek közti szeretetre. Az előjog a szülék részén van; de hányszor kell az atyának hallgatni, midőn fia méltatlanságot követ el rajta, s hányszor kell az édes anyának szelid elnézéssel tűrni, midőn leánya rosszul bánik vele! Rokonok, barátok, hivataltársak között hányszor történik meg-

bántás vagy sértés, melyet bocsánatkérés nélkül meg kell bocsátani! Hányszor történik mellőztetés vagy félreismertetés, melyet észrevenni, ha még oly feltűnő igazságtalanság volna is, nem szabad. Az emberi szeretetnek próbái a szelidségben nyilatkoznak.

Azonban a szeretet még továbbra is terjed; kiterjed az egész emberiségre, és igy határtalan. De az emberek hálátlansága is határtalan! Az ember képes élete megmentője, jóltevője iránt is hálátlanságot tanúsitani. Szinte ily határtalan az emberek irigysége és káröröme is, mert hisz hányszor látjuk, hogy az ember képes irigységből legjobb barátját megbuktatni, határtalan kajánságból felebarátját utolsó darab kenyerétől megfosztani; és hányszor látjuk, hogy a kárörvendő ember még saját baját is képes elfeledni, hogy embertársának kárán örvendhessen! Mind nehéz próbák ezek, de melyeket a szeretetnek ki kell állania, hogy mint szelidség nyilvánulhasson! Azért — ha becsületes tetteitek undok rágalmaztatással találkoznak is: ne itéljetek! Ha nemes szándékaitok roszra magyaráztatnak is: ne kárhoztassatok! Oh bocsássatok meg azoknak, kik titeket háborgatnak és imádkozzatok érettök! Talán ez sok? Igen is, ez sok! De a mit Isten megbocsáthat — a ki szent, azt mi is megbocsáthatjuk, kik bűnösök vagyunk! És végre adjatok, — mert nektek is csak igy adattatik, — adjatok még ha hálátlansággal fizetnek is, adjatok sokat, még ha adományotokat csekélynek tartják is, adjatok örömest, még ha a kevély szegény fitymálva fogadja is el az alamizsnát! Kövessétek isteni mesterünket Jézust s tanúsitsatok szelidséget!

II.

Az emberszeretet s szived szelidsége, legyen életednek legfőbb ékessége; és ha majd e földet itt hagyva tova szállsz, az itélet napján kegyelmet igy találsz! Jézus azt tanitja, hogy csak szeretettel teljes szivvel állhatunk meg Isten előtt! Ne itéljetek, és nem itéltettek; ne kárhoztassatok, és nem kárhoztattattok; bocsássatok meg, és nektek is megbocsáttatik! Erre int benneteket azon példázatában is, melyet a királyról és szolgáiról mondott, midőn igy

szóll: *„Akképen fog cselekedni az én mennyei atyám is veletek ha meg nem bocsátotok embertársaitoknak, miképen cselekedett a király azon szolgájával, ki szolgatársai iránt nem volt könyörületes“*. A szeretet a mint Péter tanitja, elfedezi még a bűnök sokaságát is; Pál pedig azt mondja, hogy senkinek semmivel se tartozzunk, hanem hogy egymást szeressük! A szeretet a törvény betöltése! Azok a kik nem szeretik Istent az ő gyermekeiben, és Jézust testvérjeiben, azok kárhozatra fognak jutni; de a kik szeretetet tanúsitottak embertársaik iránt, a kik tehetségükhez képest segitettek mindenkin, azok bévitetnek az örökboldogságba! Tulajdonképen mivel léphetnénk mi mással Isten elébe, mint az emberszeretettel. Láttuk fentebb, hogy a testi szépség, hir, vagyon, lelkiadományok nem szereznek nekünk érdemet az Isten előtt, hanem egyedül csak azon tetteink tesznek bennünket kedvesebbé Isten előtt, melyeket a szeretet által vezéreltetve követünk el. Oh ember! ha majd ama nagy napon Isten igy szóll hozzád: „Ember szerettél-e engem?“ S te nyugodtan igy felelhetsz: „Igen atyám! szerettelek, mert szerettem gyermekeidet mint testvéreimet, mert te arra tanitottál, hogy ha egymást szeretjük, csak úgy lakozik Isten bennünk!“ Ha majd azt kérdi Isten: „Hol vannak a te cselekedeteid? cselekedtél-e jót?“ S te nyugodtan igy felelsz: „Én nem maradtam cselekedetek nélkül, itt vannak a szűkölködők, kik tanúságot tesznek rólam; itt a tévelygők, kiket a jó útra téritettem; szándékom egész életemben tiszta volt s a szeretet vezérlette lépteimet! Mindentudó, te ismered szivemet! senki iránt bosszút nem tápláltam, áldottam azokat, kik engem gyűlöltek, imádkoztam azokért, kik engem üldöztek és kergettek, igyekeztem mindenkivel jót tenni, mindenkit szeretni, habár kegyes buzgalmam félreismeréssel találkozott is!“ Ha nyugodt lélekkel igy felelhetsz Isten kérdéseire, akkor bizonyára elnyered az üdvösség koronáját! Azért hát: „Az emberszeretet szived szelidsége, legyen életednek legfőbb ékessége, s ha majdan a földet itt hagyva tova szállsz, a nagy itéletben kegyelmet igy találsz!

Igen, ker. hivek! Csak ezzel állhatunk meg Isten szine előtt! De még itt e földön is csak akkor szép igazán

az élet, ha annak minden napját azoknak szenteljük, kik hozzánk a vérnek és hitnek gyengéd kötelékeivel vannak fűzve. Mit használ nekünk a pénz, a vagyon, ha vele másokat nem boldogithatunk! Törjétek meg az önzést s azonnal meg fogjátok izlelni a jótékonyságnak édes örömeit! Mit használ nekünk a földi hatalom és tekintély, ha velök embertársainknak nem használunk? Tagadjátok meg hiúságtokat, s akkor a legtisztább örömök forrása leend a tekintély és tisztesség! Mit használ a lelki tehetség és erő? Csak holt kincs ez is ha velök mások javára nem élünk! Oh őrizkedjetek a kevélységtől, s akkor mindig fogtok alkalmat találni arra, hogy lelki tehetségeitekkel áldólag működjetek, szükséget enyhitsetek és világosságot terjesszetek! Oh tekintsetek szét magatok körül s siessetek jót tenni, mert az élet rövid, és a tenni való sok! Ne tartsatok semmi tettet csekélynek, mert nem egészen maga a tett határoz, hanem a szeretet, melylyel véghez viszitek azt; — ne gondoljatok vele, ha a tett nem sikerül is mindég, mert nem annyira maga a tett, mint a tiszta szándék jő tekintetbe! A szerető száj erőteljesebben szól; s a szerető kéz erősebben épit; végre is el kell némulni az irigységnek s ármánykodásnak! A ki szeretetben él, annak még halála is szép! Boldog az a ki ezen tudattal hajthatja le fejét: „Én a becsület útján jártam mindég!“ Boldog az a ki ezen gondolattal hunyhatja le szemeit: *„Én érettem sokaknak szemei fognak könnyezni, kiknek ez életre örömöt, s a jövőre nézve vigaszt nyujtottam!“* Eljő egykor, higyjétek meg, eljő a megtagadott elismerés, és elkésett méltányolás! Szép ezt tudni, s isteni ihlettel teljes!

Nagyszerű példák állanak előttünk! Ismerjük-e Istent? Igen! Ő hosszútűrő és szeretettel teljes; ő felhozza napját mind a jókra, mind a gonoszokra, esőt ád földjökre mind az igazaknak, mind a hamisaknak! Nézzünk Jézusra, a ki a legnagyobb méltatlanságot is eltűrte, s még keresztfáján is igy imádkozott: *„Atyám bocsáss meg nekik, mert nem tudják, hogy mit cselekesznek!“* És vajjon magunkon nem tapasztaljuk-e számtalanszor, hogy elhamarkodásunkat, gyengeségeinket, méltatlanságainkat, félrelépéseinket eltűrik, elnézik, megbocsátják és

kimélik embertársaink? És mi ne tennénk azt másokkal, a mit mások tesznek mivelünk, mi ne adnánk meg másoknak azt, a mit mi megkivánunk tőlük? Van-e meghatóbb, édesebb érzés annál, mint mikor a sziv szelidség által legyőzi a haragot; engedékenység által megnyeri, kérés által kényszeriti, s nyájasság által maga részére hóditja haragvó felebarátját! És ha ez nem sikerül is, — azt mondja Jézus: *„Boldogok a békességre törekvők. Boldogok, kik az igazságért háborúságot szenvednek, mert övéké a mennyeknek országa"*. Ezért hát, az emberszeretet, s szived szelidsége, legyen életednek legfőbb ékessége; s ha majdan e földet itt hagyva tovaszállsz, az itélet napján kegyelmet igy találsz!

Úgy igyekezzék tehát mindenki, hogy szeretet és szelidség legyen vezére ez életben, és siessen emberszeretetet tanúsitani mert nem tudja, mikor jő érte a halál. Bizonyos ugyan a halál, de napja bizonytalan! Vigyázzon azért kiki, hogy készületlenül ne találtassék! Ne bizakodjék senki ifjúságában, mert sokaknak kondult már meg a halálharang életök tavaszán. Ne bizzék senki erejében, mert a halál hivása sokkal hatalmasabb, és már óriásokat is legyőzött! Ne bizzék senki egészségében, mert a ki még ma ép és egészséges, holnap már beteg lehet s meghalhat. Azért munkálkodjatok mig nappal vagyon, mert eljő az éjszaka, midőn senki sem munkálódhatik! Gyakoroljátok a szeretetnek és szelidségnek munkáit, ne csak azokon kiket hozzátok a vér kötelékei fűznek, hanem minden embereken! A hidegséget váltsa fel a szivbéli szeretet, és a szigorúság engedjen helyet a szelidségnek. Oh hallja meg szavamat mindenki, kinek fülei vannak a hallásra, hogy legyőzhetetlen legyen a szeretetben és a szelidségben! s hogy mindenki ily fogadást tegyen magába fel:

Az emberszeretet, s szivem szelidsége,
Lesz ezután éltem legfőbb ékessége;
Mert ha majd a földet itt hagyva elszállok
Kegyelmet az Urnál csakis igy találok! Amen.

Harms után

* * *

Minden napi ajándékok.

Egyházi beszéd.

Zsolt. 68: 20.

Örökre felejthetetlenek előttünk azok a pillanatok, melyekben valamely kedves ajándékot kaptunk szüleinktől, testvéreinktől vagy barátainktól! Valahányszor ezeket a kedves emlékeket szemügyre vagy kezünkbe vesszük: mindannyiszor a szeretet és tisztelet megszentelt érzelmeivel telik meg szivünk azok iránt, a kik minket életünk nevezetesebb pillanataiban — akar örömünk növelésére, akar bánatunk csillapitására — valamely kellemes meglepetésben részesitettek!

Oh pedig, k.! ezek a veszendő földi ajándékok mind csekélységek azon ajándékokhoz képest, melyeket a mennyei jó atya nyujt földi gyermekeinek!

És mégis, mig azokat az ajándékokat, melyeket kedveseink nyujtottak, őrizgetjük, takargatjuk, szépségökért mutogatjuk: addig Istenünk ajándékait legtöbbször figyelemre se méltatjuk; holott még kedveseink ajándékai kifogás alá eshetnek, talán épen érdekből adottak: addig Istenünk ajándékai kifogástalanok, *mert ő tőle származik minden jó adomány és minden tökéletes ajándék* (Jakab I, 17. v.); mig kedveseink ajándékai többnyire csak a ritkaságok közé tartoznak: addig Istenünk ajándékai folytonosak, mert mint a kegyes éneklő mondja a felolvasott szentleczkében: *minden nap ajándékoz minket a mi szabaditó erös Istenünk!*

Mely szentigék nyomán, jertek szóljunk e délesti órán az Úrnak mindennapi ajándékairól.

I.

Ezen ajándékok között első helyen emlitem a világosságot.

Hogy mily drága és nélkülözhetlen ajándéka Istennek a világosság, abból is megtetszik, hogy midőn a mennyet és földet megteremtette, legelsőben is igy szólt: legyen világosság!

A könnyelmű ember előtt azonban, ki Isten jósá-

gáról és bölcsességéről gondolkodni nem igen szokott: fel sem tűnik ez a megbecsülhetlen drága ajándék! Fel sem veszi midőn eljön a hajnal bibor szárnyakon, vagy felkél a nap, lángsugaraival világitva be a földnek setét téreit! Mindez előtte már oly megszokott, oly közönséges dolog, hogy nem is tartja érdemesnek felette gondolkodni, s a gondolatok szárnyain Istenhez az örök világosság forrásához felemelkedni!

Pedig, K.! ugyan mi lenne belőlünk, ha az Úr elvenné tőlünk a világosságot?! Mi adna akkor szint és illatot a virágoknak, melyekkel a tavasz felékesiti a természet templomát?! Mi adna termékenységet a földnek és melegséget a levegőnek?! Mi segitené elő az elhintett magvaknak kikelését és érlelődését?!

Bizony, K.! mint a korom setét éjben eltévedt vándor: oly kinos, sőt még kinosabb helyzetbe jutnánk, ha Isten elvenné tőlünk a világosságot!

Azért, a ki csak egy kissé gondolkodni tud és akar, lehetetlen, hogy igy ne szóljon a zsoltáriróval: *áldott legyen az Úr, mert mindennap ajándékoz nekünk világosságot a mi szabaditó Istenünk!*

II.

A világosságnak ellentéte a setétség. A mindennapi ajándékok között második helyen emlitem hát az éjt, a nyugalomnak idejét.

Ez ismét oly közönséges, oly megszokott dolog a gondolkodni nem akaró ember előtt, a mit figyelembe se vesz, mert minden nappal után — ha óhajtja, ha nem — rendesen elkövetkezik.

Nagyszerű, megbecsülhetlen mindennapi ajándék, atyámfiai! az éj, a nyugalomnak ideje! Oh bár mindenki arra használna a mire adatott: a pihenésre és nyugodalomra!

Ugyan mi lenne belőlünk, ha a gondnak, mukának, törődésnek szünete nem volna?! Ki nem tapasztalta már, hogy hacsak egy éjszakát kellett is átvirasztania, akár az örömnek idején, akár a bánatnak perczeiben a beteg ágy mellett: mily levert, mily törődött volt teste a nyugalomnak hiánya miatt?! Az elmulasztott nyugalmat

hiába próbálod utánapótolni nappal; — hiába hajtod fejedet álomra a napnak fényénél; — érezni fogod, hogy nem elégit ki, nem adja vissza testednek rugékonyságát.

Becsüljük azért, afi! az éjet, a nyugalom idejét, melyet fáradságaink kipihenésére, gondjaink levetkezésére ajándékozott nekünk a bölcs teremtő.

Igen! *áldott legyen az Úr, mert mindennap ajándékoz nekünk nyugalmat a mi szabaditó Istenünk!*

III.

Ilyen mindennapi ajándékok még a levegő, melyet beszivunk; — az eledel, melylyel táplálkozunk; — a ruházat, melylyel testünket fedezzük. De mivel nemcsak testileg, hanem lelkileg is közöl velünk ajándékokat az Úr mindennapon: a sok közűl egy lelki ajándékot is emlitek, mely nem más mint az Istennek idvességes ismerete.

Nem emlitem most fel azokat a tévútakat, melyeken a pogányok, s maga az Izrael népe is századokon keresztül bolyongottak! Jól ismeritek a bálványozásnak különbféle nemeit, — azokat a bűnöket, melyeket a világ a Krisztus eljövetele előtt gyakorolt!

Áldott legyen az Úr, a ki minket mindezektől megszabaditott és a Jézus Krisztus által igaz ismeretre eljuttatott! Erről az igaz ismeretről tett igéretet az Úr már Jeremiás próféta által, mondván: *mindnyájan megismernek engem kicsinytől fogva nagyig* (31 : 34.). És a kik valóban ismerik őt, *azokra kiterjeszti az Úr naponként az ő irgalmát és az ő igazságát* (Zsolt. 36: 11.).

Kiterjesztette reánk is az ő szent fia a Jézus Krisztus által, *kiben elrejtve vannak a bölcsességnek és ismeretnek teljes kincsei* (Koloss. 2: 3.).

Ő általa tudjuk, hogy *Isten lélek; s a kik öt imádják: szükséges, hogy lélekben és igazságban imádják* (János 4: 24.).

Ő általa tudjuk, hogy nekünk atyánk; — *senkit e földön* — úgymond ő — *atyátoknak ne nevezzetek, mert egy a ti atyátok, a ki mennyben vagyon* (Máté 23: 9.).

Ő általa tudjuk, hogy e föld nem örökös hazánk és

hogy a sirnál nem múlik el minden, mert *a ki feltámasztotta az Úr Jézust: minket is feltámaszt* (2. Kor. 4: 14.).

Sokat, mindent tudunk mi a Jézus által, a mi csak üdvösségünkre elégséges. Tudjuk, hogy az Isten idvességes ismeretének legszentebb helye a templom, hol az evangeliom hirdettetik.

Jőjjetek azért ide szent vágyódással, valahányszor megkondulnak az egyház imára hivó harangjai. Igyekezzetek itt napról napra növekedni az Isten idvességes ismeretében, tudván, hogy *az igaz ismeretekben szükölködő néppel az Úrnak pere vagyon!* (Hóseás 4: 1.)

K.! Ha meggondoljuk, hogy Isten nemcsak a különböző korszakokban, — nemcsak az életnek különböző koraiban, — nemcsak esztendőnként nyujt nekünk lelki testi ajándékokat, hanem mindennap érezteti velünk szeretetének bizonyos jeleit: nem szent tartozásunk-e nekünk, hogy nemcsak időnként, hanem mindennap kimutassuk iránta hálánkat és tiszteletünket?! Az Úrnak mindennapi ajándékai nem arra köteleznek-e, hogy emlékezzünk meg mi is az Istenről, és adjunk neki ajándékot, még pedig olyat, melyben gyönyörűségét leli; — tiszta szivet és alázatos lelket vigyünk oltárára mindennapon.

Igy lesz ő nekünk továbbra is szabaditó Istenünk, ki megajándékoz irgalmával és kegyelmével szent fia a Jézus Krisztusért. Ámen.

Németh Zsigmond,
hoboli ref. lelkész.

Halotti beszéd és ima.

Melna Gizella felett.

Gy. T. Mindnyájunk által nagyrabecsült Melna család házioltárát gyászteriték boritja. A remény szőnyegét itt a csalódás leple váltotta fel; a bölcső helyét koporsó tölti be. Mindkettőt a szülői szeretet készité elő kedves jövevénye számára. Nyugalma amabban oly rövid, oly változó volt, emebben álma oly édes, oly nyugodt. Mindkettő felett az Úr angyalai lebegtek: amott boldogitva a boldogokat, emitt vigasztalva a kesergőket. Mily rövid

volt a boldogság, mily hosszú lesz a fájdalom! Bölcsővel együtt elszálltak e család köréből egyidőre a boldogság hirnökei, hogy helyet adjanak a vigasztalás angyalainak. Ezek elseje:

Az ész angyala. Itt látjuk őt a kis alvó fölött, itt halljuk meggyőző érveit: „a mit nem hittetek volna, az megtörtént valóban, a mi megtörtént, azon változtatni többé nem lehet! Halandó az, a ki születik; emberek, közös sorsotok ez!“ És minekünk a bevégzett ténynyel szemben nem marad egyéb hátra, minthogy amaz észemberének, Dávidnak példáját kövessük, ki azalatt, mig legkedvesebb gyermeke halállal küzdött, végtelen fájdalmában kesergett, mikor pedig a haldokló kiszenvedett, megnyugodott, mondván: „*mig a gyermek élt, addig böjtöltem és sirtam, mert reményeltem, hogy az Úr talán könyörül rajtam és megél a gyermek, de most miután meghalt, valjon miért böjtölnék, valjon visszahozhatom-e vele!*“

Ne mondja senki, hogy a koporsó, hogy a sir az enyészet borzalmas helye; az első fájdalmakon túlesett szerető sziv számára Istennek oltára az. Itt hallja, itt érti meg az Úr második angyalának, az élet hirnökének ama szavát: „*nem halt meg a leányzó, hanem alszik!*“ S emez angyal elvezet bennünket szeretetünk tárgyától fel a felhők fölé, le a tenger mélységébe, el a virányos rétekre, a havasok csillogó tájaira, s a délibábbal játszó rónákra, s mindenütt mutatja az élet nyilvánulásait, s folyton azt az egyet hirdeti: „*A teremtő nem a holtak, hanem az élök Istene!*“

És ha itt, vagy ott nem a halál, hanem a változás szomorú képe fel-feltűnik vizsgálódó szemeink előtt, föléje van irva nyomban: „*Feltámadunk!*“

És ha mégis kételkednénk ennek igazságában, végtelen szeretete által indittatva hozzánk jő a hit angyala s ismétli az élet fejedelmének eme szavait: „*Én vagyok a feltámadás és az élet, a ki én bennem hiszen, ha meghal is, él!*“ Itt azután szivünkig hatnak Jézusnak szavai: „*Engedjétek hozzám a kisdedeket, mert ilyeneké a mennyeknek országa!*“ Midőn jogát érvényesiti a mieink s méginkább övéi felett, végzésein a viszontlátás reményé-

ben megnyugszunk. *„Az Úr adta, az Úr el is vette, az ő neve legyen áldva általunk mindörökké“.*

Hajh, de az emberi sziv gyakran elfogult, csüggeteg! Túlságos fájdalmában önnönmagát emészti s vétkezik saját egészsége, övéi s Istene ellen. S ime az Egek ura még akkor is irgalmas szerencsétlen gyermeke iránt s küldi hozzá az idő angyalát. A megsebzett szivvel ez is, mint társai gyöngéden bánik, fokról-fokra közeledik hozzá s lassan bár, de annál biztosabban gyógyitja sebeit.

A kegyelem nagy Istene iránti bizodalmam erős, rendületlen. Atyai szeretetét nem egy gyermeke tapasztalta már keresztje súlya alatt. Ő titeket sem fog elhagyni, kesergő szülék, hanem vigasztalásainak angyalait hozzátok is el fogja küldeni, hogy kimondhatatlan veszteségteket csöndes megadással, keresztyéni megnyugvással viseljétek. Ezt kérjük számotokra most, ezért könyörgünk hasonló veszteségekkel szemben magunk számára is: imádkozzunk hát közösen igaz lélekkel:

Uristen, mennyei Atyánk! Itt állunk szent szined előtt, e kis koporsó mellett, mert szivünk vigasztalás nélkül szűkölködik s enyhülést Te nálad keres. Friss virágok közt nyugszik ő, a boldogemlékezetű. A szeretet tette le azokat siri bölcsőjére, a kegyelet öntözi azokat könnyei harmatával. S ő, a megboldogult megérdemli azokat! Hiszen megjelenése által a családi boldogság fényét árasztá legközelebbjei s messze elágazó rokonai közt. Édesen ohajtott s várvavárt vendég volt ő! S midőn megjött, nem tudtuk, vajjon inkább örüljünk-e a boldog szülékkel, kiket Te, jó Isten! annyi fohász után végre meghallgattál, vagy inkább üdvözöljük-e a kis jövevényt, kire oly gondos szülői szeretet várt?

Csillag volt ő övéi egén, a remény hajnalcsillaga, jelezve a családi öröm nappalának közeledtét; de csakhamar lehullott, s helyét esti csillag foglalta el, hirdetve az eltünt boldogság éjszakáját: innét szülői zokogása, innét részvétünk könnyei.

Te, óh Isten! nem veszed bűnnek közös fájdalmunkat. Hiszen emez érzelmet Ten magad csepegtetted szi-

veinkbe! Szent fiad a Jézus maga is fájlalta Lázár elhunytát és sirja felett könnyezett, noha Lázár férfi korában költözött el az apákhoz: hogy ne siratnók mi e drágát, ki az élet útján tett első lépése után hirtelen végezte be rövid pályafutását.

De mi Benned bizunk és hisszük, hogy ilyenkor is szent czéljaid vannak, melyeket mi véges, emberi észszel fel nem foghatunk! Megterhelt lelkünk azon a szivárványúton, melyet hitünk napja könnyeinken keresztül vet, Hozzád emelkedik, hogy Nálad megnyugvást szerezzen s erőt leljen a változhatatlan elviselésére. Te Magad támogass bennünket, a fájdalom terhe alatt csüggedőket. Keservünk ne háboritsa elköltözöttünk nyugalmát itt alant s örömét oda fent! Neked szenteltük őt Idvezitő Jézusunk, midőn életre ébredett, neked ajánljuk őt, az alvót most! Gondviselésed alatt hadd növekedjék, mig őt, az üdvezültet viszontláthatjuk.

Mi szeretjük drága halottainkat s emléküket kegyeletben tartjuk: de kérünk, óh mennyei Bölcsesség, mutass nekünk határt, melyet túllépnünk nem szabad, nehogy halottainkkal bálványozásba essünk, mert szeretetünk övéké, emlékük a mienk, de az imádás egyedül a Tied!

Adj erőt, hogy hatáskörünk hű betöltése s új nap új kötelességeinek teljesitése multunk bánatát enyhitse. Áldj meg oly lélekkel, hogy elvesztett drágáink mellett meghagyott élő kedveseinkről meg ne felejtkezzünk!

Kegyelem nagy Istene, ki a szülői s még inkább az anyai szivet már itt alant az önzetlen szeretet egébe emelted, óh emeld fel azt mennyországod még magasabb fokára, a megnyugvás egébe. Igen, jó Isten, add, hogy Benned való erős hitünk s rendithetlen bizalmunk üdvhazáját szivünkben akkor is megőrizzük, midőn gondolataink nem a Te gondolatid, s útaid nem a mi útaink!

Ha imánk szent akaratoddal nem ellenkezik, mond reá a Te ámenedet, határtalan kegyelmedért s a Jézus érdemeért! Amen.

Jezsovics Pál,
czinkotai ev. lelkész.

Halotti ima.

(Éltes özvegy koporsójánál, kinek gyermekei, számos unokái maradtak, ki szerencsés körülmények közt élt, szerencsétlen esés következtében kinos, tartós betegség után mult ki.)

Kegyelmes Isten, mennyei Atyánk! hitünk erős bizodalma szerint gyászoló szivvel is magasztaljuk hűséges irgalmadat, melyben gyermekeidet e földön oly gazdagon részelteted.

Szereteted karjain csudálatosan vezérelted e ker. testvérünket is, kinek koporsója körül állunk. Verőfény és vihar által érleléd meg őt; de kellemetes napjainak száma sokkal nagyobb volt, mint azoké, melyekről azt szoktuk mondani: nem szeretem ezeket.

Hála neked, jó Atyánk! mindazon irgalmadért, melyet ezen megboldogult atyánkfiával egész életében közlöttél; mert te tanitottad őt, Uram! gyermekségétől fogva mind vénségig, te töltötted be hosszú napokkal s adtál éveket éveihez; megszerencsésitetted utait; adtál élete virágkorában hű élettársat, kivel örömben s bánatban egygyé lett; megáldád őt gyermekekkel, kikben örült az ő lelke; sőt megengedéd azt is, hogy lássa boldog gyermekeinek viruló sarjait, kiknek vidám köre ragaszkodó szeretetök által megenyhité az öreganyának özvegyi búsulását s hajlott kora egyéb kedvetlenségeit.

Áldassék szent neved, Istenünk! a keservekért is, melyekkel őt olykor-olykor meglátogatád, jelesen a kinos szenvedésekért is, melyeknek fellege oly váratlan setétséget vetett élete alkonyára. Bölcsességed titkai közé tartozik, miért nyujtád neki e keserű poharat; de tudjuk, Urunk! hogy gondolataid a békesség gondolatai mindenkoron, és hogy a tégedet szeretőknek javokra szolgálnak mindenek.

Most már nyugalmat talált megtört teste a siri ágyon; mert elhoztad, élet s halál szabados Ura! elhoztad szemeire az álmot! megszabaditád őt minden gonosztól; és hisszük, megnyitottad halhatatlan lelkének örök hajlékaidat, a boldog hazát, hol eltörölt minden könnyet a szemekről, hol halál nem lészen többé, de kesergés sem, sem jaj-

kiáltás, sem fájdalom, és hol a sziv örökre egyesül azokkal, kiket előre magadhoz szóllitottál.

Mindezekkel vigasztald meg, Istenünk! ki nem a holtaknak, hanem az élőknek Istene vagy, vigasztald meg a busongó lelkeket. A gyermekek s unokák, a testvérek s rokonok lelkét vigasztald meg végetlen bölcsességednek, atyai jóságodnak, hű gondviselésednek hite s a viszontlátás boldogitó reménye által, hogy a fájdalom könnyei igéd vigasztalása által a csendes megnyugovás könnyeivé váljanak, és hogy a szomorú felek benned, óh vigasztalás Istene! az irgalom atyját lássák, ki terheket raksz reánk, de azokat elviselni is segited, megsebesitesz, de meg is gyógyitasz.

És mivel egyikünknek sincs itt maradandó városa, hanem jövendőt keresünk, adj, jó Atyánk! bölcsességet. Hatalmas erőd segitsen mindazon szenvedések s kisértések feletti diadalomra, melyek bennünket a harczok e térein, a tökélytelenségek e földén környeznek, hogy elnyerhessük azon jutalmat, melyet a hivőknek igértél a Jézus Krisztus által. Amen. **Kund Samu.**

A papi szent hivatal.

(Folytatás.)

V. Rész. A prédikálásról közönségesen.

Először megmutatom, mely szükséges a papságra készülő ifjúságnak holmi regulákat adni a prédikálásról, — azután azon eszközökről szólok, melyek ebben segitségül lesznek.

I. Hogy szükséges holmi regulákat tudni, abból világos, hogy a jól prédikálás mestersége még nem egészen ismeretes, azaz, még nem vitetett tökéletességre. Más volt ennek módja a reformátió előtt, s más azóta. Könnyű volna a hibás prédikálás módját kimutatni, de erről szóltam a „Romlottság Kútfejei“ czimű művemben, oda igazitlak benneteket.

A hibás prédikálás két kútfőből származik:

I. Ritkán van az embereknek helyes és illendő gondolatjok (ideájuk) a prédikálásról. Sokan többnyire úgy képzelődnek, hogy ha valamely textust a commentáriusok segitségével scholastice pertraktáltak, már elég.

2. Másik hiba a mások követése, még csak kérdésbe sem jön sokak előtt, ha vajjon nem kéne-e másként prédikálni, mint a hogy szoktak közönségesen. Ennek vizsgálása fáradsággal esnék, tehát inkább mennek a járt országúton. Pedig annyi bizonyos, hogy ha az evangelium helyesen s jól nem prédikáltatik, lehetetlen, hogy a várt gyümölcsöt meghozza. Mit kell hát tennünk? bizonyos eszközökkel élnünk. Lássuk:

II. Az eszközök kétfélék: regulák, vagy pedig példák és formák.

A regulák vagy élőszóval közöltetnek velünk, vagy a könyvekből tanuljuk, de bizonyos, hogy egyik részről sincs a matériában elegendő segitségünk.

I. A mi az élőszóval való tanitást illeti, itt majd semmi nélkül vagyunk; — az academiákon inkább rosszul, mint jól tanul az ifjúság prédikálni. Mit csinálnak ott? a tanár elégnek tartja ha textust ad az ifjúnak, sokszor azt se mondván meg, hogy kell megirni. Igaz, hogy aztán a hibákat megmutogatja, de már késő! Előre kell megmutogatni az ifjúnak, miképen kell cselekedni, megbeszélgetni, hogy az ifjú megértse.

Más hiba az, hogy nem katechizáltatnak az ifjúsággal, és nem mutatják, hogyan kell a tudatlanokat és kisdedeket tanittatni; — ezért ritka a jó prédikátor.

2. A könyvek olvasásánál többet várhatunk-e? Elég jó könyveink vannak, melyek e tárgyról irattak, de többnyire a textus magyarázatához kötik magukat, s tovább nem igen mennek, semmit se szólnak a katechizálásról, vagy arról, hogy kelljen a hallgatók szivét megilletni és megnyerni?

Lássuk az irókat, kik a prédikálásról irtak:

Erasmus, — könyve Lugdunum-ban 1543-ban jött ki, e czim alatt: „Ecclesiastes, seu de arte concionandi“. Sok dolog van benne, — mint egyéb munkáiban is, — igen jól kezdi midőn megmutatja, hogy a jól prédikálhatásnak mulhatlan szükséges kelléke a kegyesség; de igen scholastikus, s az akkori communis locusokat követi, jó rendet nem tart, sőt zűrzavaros; olvasása azonban hasznos.

Rapin, — tudós jezsuita, műve: „Des Reflexions sur l' eloquence“. Értelmesen iratott mű, de csak dirib-darab elmélkedéseket tartalmaz, s sok főben járó dolgot elhagy.

Gaussen, — műve: „Ars concionandi“. E tárgyról ez

a legjobb könyv, ő legjobban észrevette a prédikálásban ejtett hibákat.

Klaude, — műve: „Traite de la composition d' im Sermon". Jó munka, de hibák is vannak benne, s nem tanácslom, hogy mindenben kövessétek, lássuk hibáit:

1. Célja nem az igaz prédikálás (mely a hallgatók szivének megilletése s a kegyességre való vezérlésben áll!), mert az egész könyv tractátióról szól, s az alkalmaztatásról csak két levélen beszél!

2. Nem annyira a hasznosan, mint inkább a könnyen lehető prédikálásra tanit, — holott az inventiónak legjobb kútforrása a papnak jó feje, jó szive avagy kegyessége.

3. Methodusa arra vezérel, hogy a theologiai materiák belé folyjanak a prédikátióba.

4. Sok részt csinál, szükség nélkül; — azt tanácsolja, hogy a textust külömb-külömb tekintetekben szemléljük, mely azonban némelykor semmit se tesz a leczke igaz czélja kitanulására.

5. Igen megrakja a maga prédikátióit, a 215. 223. 405. 431. leveleken csak olvasni kell, mi mindennel tele nincs tömve. Klaude jobban prédikált, mint a mint tanitá.*)

VI. Rész. A prédikálás példái s formáiról.

Az eddig mondottakból megtetszik, hogy nagy szükségünk van a tanitó regulákra, de az is, hogy még eddig tökéletes reguláink nincsenek; lássuk már, több segitséget találunk-e a második eszközben?

I. Szükséges és hasznos, ha jó példáink és formáink lesznek, ez a legrövidebb út, de ritkán találhatni jókra. Vehetjük két rendbeli hasznukat:

1. Élő példáktól tanuljunk, hogy kell prédikálni, halljátok meg Erasmus tanácsát: „Hasznos lészen ha a papságra készülő ifjakat gyakorta elviszik valamely jó (ékesen szóló) pap prédikátióira, s lassankint arra szoktatják, hogy eszekbe jusson és el is mondják a mit hallottak. Mikor ebben jól előmennek, azt is meg lehet mondani, mi hiba volt légyen a prédikátióban".

*) Nagyon hasznos volna, ha valaki összeszedné a magyar egyh. szónokok elhullatott leveleit! Dodos homiliái előszava, földmivelő predikátiói, Kun Bertalan szónoklattana, Zsannay, Hörk, Székács életéből a Kiss János gyakorlati órái, jó források lennének. *K. F.*

Csak egyet kell itt eltávoztatni, a rágalmazó egymásba való kötést (criticus spiritus). „Ha mit hibásan ejtett a pap, elég ha megmondják az ifjúnak, de minden csúfolódás nélkül".

2. Az élő példák megmondják, miként kell irni a prédikátiókat? Az ifjak menjenek el a derék paphoz, s kérjék meg, miként szokta kidolgozni a textust? s hol lát hibát a prédikátiókban. Vigyázni kell azonban, mert itt is hibába eshetünk:

1. Ne majmoljunk senkit, nehogy nevetségessé tegyük magunkat. Amirald igen tisztán beszélt francziául prédikálás közben, s az ifjak, kik követni akarták, nevetségessé tették magukat. (Itt eszembe jut a száldobágyi fi, kit szülőhelye cibált a debreczeni Collegiumban, ki megtanulván Benedek Mihály uram mordiális prédikátióját: „Nem találjuk Debreczent Debreczenben",— applikálta otthon Száldobárgyon; az öreg kúrátor a beszéd után igy szóllott hozzá: „nem jól van biz ez ecsémuram! mi kigyelmedet Debreczenben cibáljuk (élelmezzük), kigyelmed meg itthon czibáll bennünket").

2. Csak azt kövessük a felvett példában, a mi egyez a mi tehetségünkkel.

Ezek az élő példák, most szóljunk a holtakról, ezek a nyomatott művek:

II. Jó példák és formák lehetnek ezek, ha t. i. jól élünk velök. Ezek kétfélék, régiek és maiak:

I. A régiek az egyházi atyák, módszerük távol áll a maitól. Hasznosak olvasásra: Basilius, példa lehet a természetet követő egyszerűség és kenetre. Augustinus, bár a zsoltárokról irott prédikátiói izetlen-bűzetlen allegoriák. Chrisostomus, bár rettenetes hibákat ejt a história s geográfiában, de tanulságos olvasmány, stylusa egyszerű, könnyen érthető, röviden, egy summában mondja ki a textus értelmét, nem szereti a bagatella-controversiák felett való kötődést, s nem rakja és terheli meg beszédeit, — ékesen szólló, de legjobbá teszi prédikátióit az ő kegyessége, bátorsága, melylyel kikiáltotta a korabeli bűnöket. Ha hibái mellett is oly kedves volt kegyességeért, ez mutatja, mily haszonnal olvashatjuk az ő irásait!

II. A mostaniak igen számosak. Én csak a franczia nyelven kijöttekről szólok, elhallgatván a római eccla doctorait, kik közűl nekem leginkább tetszik P. Cheminais.

A reformátió idejében élt papjaink prédikátióiban — mint Kalvin, Bullinger — e három dolgot lehet tapasztalni:

1. A magyarázat bennök többnyire a theologiai materiákból áll, és majd semmit se szólnak az erkölcsök reformátiójáról.

2. Sok bennök a controversia, a disputatió, — a melyet nem kell követnünk, — ez akkor szükséges volt, hogy megértessék, miért kellett reformálni az ecclát.

3. A moralt csaknem egészen elhagyták. Utánunk következnek (távol legyen tőlem, hogy itéletet mondjak felettük, csak a tudósok véleményét mondom el róluk).

Du Moulin, — műveiben elég moral van, s teljesek kegyességgel.

Drélincourt, — kegyes, buzgó, kellemes beszédű; kár, hogy nem vigyázott, miszerint a nyájas magunk kedveltetése miatt nem lehetünk mindenkor elég erősek, állhatatosok, — innét van, hogy: inkább igyekszik vigasztalni, mint megszentelni; olvassátok meg az ő „Halál félelmei ellen való vigasztalásait", de, nem nagy itéletű, elmélkedései nem folynak egymásból, sok allegoriát, similet elegyit.

Mestrezat, — szép itéletű, nagy tudományú pap, — de nem szabja magát a „község elméjéhez", — száraz, sovány, kevéssé scholasticus, rövid alkalmazást ad. Művei különben hatalmas commentárok a felvett textusra.

Daille, — a legtudósabb pap volt, jól prédikál, egyformán viszi a dolgot, de nagy hibái is vannak: didacticus, controversista, szereti a disputatiót, — nincs jó methodusa, sovány és száraz, e mellett gyakran veszekedő, s keresve keresi a római hitűekkel való koczódást, e közben erősen indulatos, — mikor az episcopálisok ellen kikel, oly mérgesen támadja őket, mintha csak Rómát vívná. Olyan értelemben volt, hogy a reformátió mindent tökéletességre vitt, e miatt Angliában kevésre becsülték.

La Facheur, — talán ő volt, ki legjobban eltalálta a prédikátió irást, jó feje volt, — lássátok hasznait:

a) a dolgokat világosan és egyszerűen magyarázza, ez az oka, hogy hosszú textusokat veszen fel;

b) a község értelméhez alkalmaztatja beszédét, azaz világos és épen nem czifrázza a stylust;

c) egykönnyen disputatiora nem fakad, a mely egyik jele, hogy tudta miben álljon a papság;

d) tudta az alkalmaztatás mesterségét, mely ritka dolog volt az ő idejében, sőt mondhatjuk, hogy minket is ő tanitott meg rá.

Hibája: hogy periodusai igen hosszúk, ez onnét eredt, mert Ciceronianus volt, ezt igen jól tudta s értette.

Claude, — ékesszóllása helyes és illendő, kifejezései a természettel egyezők, de sok locus communist használ, s a theologiai materiát traktálja.

Du Bose, — nagy tehetségű, ékesszólló mindenek felett, XIV. Lajos midőn egyszer meghallá, igy szóllott: „hallám azt az embert, ki legszebben tud az én országomban beszélni". De mindenekben őt se lehet követni, mert?

a) erősen vadássza a szavakat, csinos kifejezéseket;

b) gyakran ismétel.

Allix a legjobb predikátor, kit eddig olvastam, mert:

a) a textust megmagyarázza a mint illik;

b) erősen sürgeti az erkölcsök reformálását;

c) nem szereti a bagatellán tölteni az időt, nem vadássza az elmés mondatokat, elmélkedéseket, gondolatokat stb.; hibái: nem elég tiszta a franczia nyelvezet, — nem igen alkalmazza magát hallgatói felfogásához.

Morus, — jó theologus, jó humanista, nagy antiquarius, de prédikátiói keveset érnek; — mikor prédikált, mennyköveket láttatott hullatni; — szép, éles elme, de nagyon örömest utánzá a szinészeket.

VII. Rész. A prédikátiók s catechismusoknak közönségesen:

Már arról szóllok, miképen kell irni ezeket, — mondok sokat olyat, a mi egyiránt mindkettőre illik.

A prédikátiónál két regulát adok előtökbe, az első az a czél, melyet kell a prédikálónak magában feltenni, a második a textusok és materiák választásáról szóll.

I. Mindenekelőtt szükséges, hogy a prédikálló bizonyos czélt tegyen fel magának; — erről kétféleképen szóllok:

Mi ne legyen ez a czél?

a) Sokan minden czél nélkül prédikálnak, csak azt tették fel magukban, hogy eltöltsék (vagy betöltsék) az időt, az ilyenek nem tesznek egyebet, csak beszélnek;

b) mások azt tették fel, hogy a sz.-irást magyarázzák, holott

czélnak annak kell lenni, hogy a hallgatóság a kegyességre vezéreltessék, nem pedig a magyarázatnak;

c) nem lehet czél a disputatió s az ellenkező véleményűekkel való mocskolódás;

d) az sem igaz czél, mikor valaki tudományát akarja fitogtatni;

e) a maga indulatit senki se prédikálja ki, — bosszúját mások ellen s mérgét se öntse, mert sokan abban a balvélekedésben vannak, hogy mivel ott senki ellenök nem szólhat, bátran pökdöshetik mérgöket, haragosaik megbántóik ellen; — az a szék nem a papé, hanem a Krisztusé, ott nem szabad senkinek a maga ügyét forgatni, hanem a Krisztusét.

Mi legyen a czél?

Az épitès. A vallás czélja az, hogy az embereket tanitsa meg kötelességeikre, s rávezesse azok teljesitésére, — erre törekedjetek a prédikálásban is, nagy szorgalommal és buzgósággal. Valahányszor kathedrába állotok, ez álljon előttetek: az Isten dicsősége előmozditassék, a hallgatók elméjébe s szivébe a kegyesség és a sz. élet szeretete mélyen beoltassék! Semmiért megyen fel az a pap, ki egyéb czéllal állott oda!

II. Textusok és materiák választása:

Ez igen nagyfontosságú dolog, sokszor a textusból meg lehet itélni, milyen legyen a pap!

Itt is, mindenekfelett az épitést kell nézni. Azt az ellenvetést tehetné itt valaki: hát nem mind jó és hasznos materiák azok mind, melyek a szentirásban vannak? Felelet: nem, — legalább alkalom szerént nem mind egyenlő hasznúak. Ha péld. I. Móz. 10. részét magyarázná valaki, kétségkivül kevés haszonnal lenne az, mert bele kellene elegyedni holmi chronologiai, geografiai s criticai apróságokba, — csak igy járna az Ezekiel utolsó részével is. Az effélék hát elmaradhatnak. Nem kell soha csonka és nem teljes értelmű textusokat választani.

Hogy jobban kikereshessétek a textust, egy maximát mondok, melyre mindenkor figyelmezzetek. Mindenkor szeme előtt tartsa a textust kereső pap: mi a közönséges és különös haszon:

I. Közönséges haszon, melyről lehet minden időben — helyen — és személyek előtt prédikálni, ilyenek azok, melyek a

vallásnak alapczikkelyeit foglalják magukban, minéműek: az Isten léte, gondviselése, váltságmunkája, utolsó itélet stb.

A mi a kötelességeket illeti, gyakorta kell prédikálni az isteni és felebaráti szeretetről, jó cselekedetekről, szűzességről, alázatosságról stb.

A bűnök és vétkek közt leginkább a hamis és szükségtelen esküvést, az istentiszteletben való hypokritaságot, a parázsnaságot s egyéb divatos bűnöket kell megtámadni. Hogy a hallgatókat annál inkább rávehessük a kötelességek gyakorlására, jó lesz ottan-ottan elébük terjeszteni az életnek és világi dolgoknak hijábavalóságát, a halált, az utolsó itéletet stb.

Ne felejtsétek hát a közönséges materiákat, p. az Istennek szeretete, e világnak megutálása, nagy hasznúak ezek, mert — úgy szólván — minden dolgokat magukba foglalnak, s ilyen formán indirecte minden bűnöket ostromoltok.

II. Különös haszon: melyre a papnak felette vigyázni kell, a keze alatti nyájnak szükségei. Maxima: a papnak nem olyan textust kell választani, melyre a maga hajlama s akarata vezérlik, hanem olyant, a mineműt kiván nyája szüksége. Úgy tegyen a pap mint a bölcs orvos, ki, kitanulván betege természetét, nem csupán a jelenlevő nyavalyáról rendel orvosságot, de elejét állja a lehető bajnak is. Vigyázni kell hát a papnak:

1. Az időre: mikor a gyülekezet nagy nyomorúságban van, úrvacsora következik, körülmények szerint kell választani textust;

2. a külömböző helyekre, nem úgy kell prédikálni falun, mint városon, — vannak helységek, hol némely bűnök szokásosabbak mint másutt;

3. a hallgatókra kiknek prédikál. Iparkodjék kitanulni a pap hallgatói felfogásbeli tehetségét, hajlandóságaikat, életmódjukat, uralkodó bűneiket stb. Ezekből következik:

1. Hogy sok pap nem felel meg kötelességének, mert olyan materiákat választ, melyekből kevés haszon háramlik a kegyességre, olyan textust vesz, melyhez könnyen juthat. Ne legyen tehát a pap tudatlan és rest, de legyen szőrszálhasogató, hogy csupán csak hasznos dolgokat mondjon.

2. Vajjon csak bizonyos textusokról kell-e prédikálni, vagy pedig egész könyveket kell magyarázatra felvenni? erre nézve lássunk némely regulákat:

1. Mikor látja a pap, hogy szükséges bizonyos meteriáról prédikálni, válasszon illő textust, p. ha valamely bűn lábra akar kapni ecclájában, bármelyik könyvét magyarázza is a sz.-irásnak, tegye félre és lásson a bűn után.

2. Ha valamely könyvét akarja a sz.-irásnak felvenni, inkább az új-, mint az ó-testámentomból vegye.

3. Mikor egész könyvet választ, szaporán haladjon, kivált ha történeti a könyv, azonban a főbenjáró materiákat el ne mulassza a hosszas történeti fejtegetésért. Ha szükségesnek látja, némely dolgokat újra meg újra ismételjen, mert különösen falun, a gyermekeket és szegény paraszt embereket nem lehet másként tanitani, hanemha ugyanazon dolgokat elől meg elől kezdjük.

VIII. Rész. A prédikátiók különböző nemeiről:

Két neme van a prédikátióknak: 1. Egyiknek az a czélja, hogy valamely — a sz.-irásból — kiszakitott — történetet vagy egyéb czikket világosan és röviden megmagyarázzon; 2. másiknak pedig az, hogy valamely különös materiát bővebben traktáljon.

Ma ezeket sem igen különböztetik meg egymástól, holott a régi atyák megkülönböztették a homiliákat a sz. beszélgetésektől. Amazokban a szentirás (egy-egy rész vagy egész história) röviden s egyszerűen megmagyaráztatott, a sz. beszélgetésekben (S. Sermones) pedig valamely tudományra (hit ágazataira), vagy kegyességre (erkölcsökre) tartozó materiákról szoktak beszélgetni. Ilyen sz. beszélgetései vannak Chrisostomusnak az alamizsnáról, az isteni gondviselésről stb. Vannak olyan sz. beszélgetések is, melyeket elegyes-prédikátióknak nevezhetünk, melyekben t. i. elébb megmagyaráztatik röviden a textus s azután a felvett materiáról folyik a beszéd!

(Folytatása következik.) *Kálmán Farkas.*

Hatodik általános egyesülés az imádkozásra, a vasárnap teljes megszentelése érdekében.

(Az 1884. Április 13-tól Április 20-ig.)

2. Móz. 20, 8. „*Megemlékezzél a Szombatnapról, hogy azt megszenteljed.*

János Jelen. 1, 10. „*Lélekben elragadtattam vala az Urnak napján.*“

Máté 8, 19. „*Ismét mondom néktek: Ha kettő ti közületek egy akaraton lészen e földön, minden, valamit kérnek megadatik nékik az én mennyei Atyámtól*“.

Tavalyi felhivásunk, mely a föntebb emlitett szent ügy érdekében tartandó közös imádkozásra szólitott fel, angol, német, franczia, spanyol, olasz, holland, magyar, norvég, görög, görög-török, örmény-török, arab és malai nyelven tétetett közzé. Külön alakban mintegy 80,000 példányban forgott közkézen, mig azon lapok útján, melyek vagy egészen, vagy legalább részben fölvették hasábjaikba, még sokkal tágabb körben lett elterjesztve. Számos olyan központ alakult már, melyek e Felhivást vagy külön másolatban, vagy folyóiratok útján nagy messze távolra eljuttatták. Semmi sem lehet felbátoritóbb, mint az a komolyság, melylyel a gyülekezetek legtöbbje, e szent ügyet felkarolta, s az az öröm, melylyel számos tudósitó jelenté: mily lélekemelő elgondolni azt, hogy a föld kerekségének oly különböző részein, annyi keresztyén egyesiti újra szive buzgó imádságát egy héten át, egy ily fontosságú ügynek érdekében. A növekedő érdeklődés, melyet a Vasárnap megszentelése mindenfelé fölébreszt: a vasárnap megünneplése ellenzőinek elkeseredett támadásai; s az a körülmény, hogy sok magas állású egyén is mennyire támogatja a vasárnap profanálását, mind ez — egyebek közt — elegendő ok arra, hogy megujitott Felhivást bocsássunk közre a Nyugalom ama Napja megszentelésének ügyében fölemelendő közös imádkozásra való buzditásra.

Imádságunk tárgyai gyanánt e következőket javasoljuk:

I. *Gondolja meg minden ország keresztyénsége, a mi napjainkban még komolyabban, mint eddigelé bármikor, mi a teendő, hogy eltávolitsuk mindazt, a mi a Vasárnapot már régtől fogva nyilvánosan megtöri, s miképen lehetne megakadályoztatni a vasárnap megszegésének azon újabb módjait, melyek életbeléptetése tervben van.*

Nagy Británniában és Irlandban egymagokban, csak a vasúti és a póstaközlekedés legalább is 120,000 embert foglal el az Urnak szent napján. Ezer meg ezer űzlet van nyitva e napon ez országokban s rabolja el adóktól és vevőktől egyaránt azt az időt, melyet a lélek javára kellene forditani. Nyereség- vagy élvezethajhászás foglal el e napon annyi meg annyi embert, s a baj mindegyre növekszik. Egyéb keresztyén országokban meg, a most mondottakhoz még az is járul, hogy előadások vannak a szinházakban, táncz- és hangverseny-termekben, lófuttatásokon, piaczokon, s a Vasárnap megtörésének más egyéb helyein,

s a bennök résztvevő magasabb rangúak csak rossz példát adnak a nép nagy tömegének. Az eddiginél sokkal nagyobb buzgóságot kell kifejtenünk az imádkozásban, hogy a bűnnek mind ezen formáit eltávolitsuk, s az Urnak napján szabaddá legyen tőlük minden néposztály, s hogy keresse saját lelki javát, az Isten országa dicsőségének előmenetelét.

Olvasandó az Irásból: Ezékiel: 26, 21—38. Zsid. 4. része.

II. *Minden kitelhető módon legyen megkönnyebbitve a családokban, úgy a cselédségnek, mint a háznépnek, hogy a vasárnapi Istentiszteletben részt vehessenek, s hogy a cselédek csakugyan az Urnak keresésére forditsák a nékik juttatott alkalmat.*

Az Ur e szavakkal dicséri Ábrahámot: „Mert tudom, hogy ő megparancsolja az ő fiainak és az ő háznépének ő utána, hogy megőrizzék az Urnak útát és cselekedjenek igazságot és itéletet.“ A háznép igaz javának egyik leghatalmasabb előmozditó eszköze alkalmat nyujtani nékik, hogy az Ige nyilvános hirdetésekor az Urnak szolgáljanak. A szüléknek és a család egyéb fejeinek akképen kellene a ház dolgait rendezniök, hogy Vasárnapra a lehető legcsekélyebb végezni való dolog maradjon s kiváltképen mellőzni kellene azon mulatságokat, melyek a hol szokásban vannak, a Vasárnapot valóságos űzés-hajtás és gyötrelem napjává teszik. A család és cselédség által egyaránt hiven megünnepelt Vasárnap egyik legalkalmasabb eszköz arra nézve, hogy egymáshoz ragaszkodóbbakká, nyájasabbakká, hivebbekké legyenek, s kölcsönösen gyarapodjanak a lelki javakban. Igaz, az is megtörténik, hogy a szolgaszemélyzet a neki nyujtott alkalmat nem arra forditja, hogy igaz javát munkálja, hanem a szent napnak szabad óráit könnyelmű társaságokban tölti el, romlására legszentebb érdekének, mind a jelen való világban, mind a jövendőben. Legyen e körülmény is mennél komolyabb megfontolás és buzgó imádság tárgya.

Olvasandók: 1. Móz, 18, 16—33. 5. Móz. 6, 1—15. Efez. 6, 1—9.

III. *Vasárnap semmi hirlap meg ne jelenjen.*

Ez régóta meglevő baj nagyon sok helyütt a keresztyén világban, s ma már itt is terjedezni kezd, a hol előbb teljesen ismeretlen vala. Az Urnak minden napján újra meg újra elhintése világi és gyakran sikamlós olvasmányoknak, nagyon ártalmas a

léleknek, amennyiben képtelenné teszi azt a napnak ünnepélyes szolgálatára s e mellett a Vasárnap munkájából roppant részt követel magának a nyomtatás, kihordás és elárúsitás által. Bár felbuzdulna a keresztyénség mennél tágabb körben a Vasárnap megtörése ezen módja felett való igazi sajnálkozásra és ellenállása által annak megakadályozására, s a kegyelem trónja elé bocsátandó azon esdeklésre, hogy ez mentől előbb megszünjék.

Olvasandók: Zsolt. 86. Zsolt. 96. Esaiás 56, 1—8.

IV. *A keresztyének szenteljék az egész napot teljesen saját lelkök épülésére és egyebek legfőbb javának előmozditására.*

Nagyon szomorú s nagyon általános az elszakadás a Vasárnap óráinak ama teljes megszentelésétől, a mi oly lényeges és oly hasznos lelkünk igaz javának keresésére s előmozditására. Igen sok esetben, bárha a mindennapi munka szünetel, s az élvezeteket nem hajhásszák is, mindamellett a társalgás rendesen a földi dolgokról folyik. Igy az istenes élet, templomban és családban, félbe van szakasztva, az igazság hatalma, mely a hivőket megerősitené, meg van gyengitve, s a jótékony befolyás, mely máskülönben érvényre juthatna, nagy mértékben el van lankasztva. Mindazok, kik a Krisztuséi, vessenek komolyan számot magokkal, hogyan jártak el e tekintetben eddigelé, s kérjék Istennek szent Lelkét mély alázattal, hogy szentelje meg őket teljesen, hogy legyenek áldottak ők magok, s lehessenek eszközeivé embertársaik üdvösségének.

Olvasandó: Esaiás 58. János Jelen. 1, 10—20.

E felhivás kapható: Felsőbányán Czelder Márton ev. ref. lelkésznél.

Pestmegyei Tápió-Sz.-Mártonban Láng Adolf pesti főesperesnél.

Ára 100 darabnak: 50 kr., egyes példány 1 kr.

Kiadta a „Sabbath Observance Prayer Union Society“, mely az egész keresztyénség majdnem minden részének képviselőiből alakult.

Tisztelettel kérjük az illetőket, legyenek szivesek a fönnebb elésorolt kiadók útján értesiteni bennünket a felől, mi módon történt általuk e Felhivás terjesztése.

Angolból: *Győry Vilmos.*

Különfélék.

A) Feleletek.

A 180. számú kérdésre. Ha beteg a gyermek: megkeresztelném s az adatokat a törvényes vagy törvénytelen rovat üresen hagyásával a „Másod-eredeti példány"-ba vezetném, mig az esketési bizonyitvány megérkeznék; vagy ha a szülék szegények — megkérdezvén esküvésük helyét s idejét — hivatalosan megtudakoznám a mondott lelkészi hivatalt, a szülék állitásának igaz vagy igaztalanságáról s a válasz értelmében jegyezném be azután az eredeti anyakönyvbe s irnám be a „Másod-eredeti" példányba is a „törvényes"-t vagy „törvénytelen"-t. *S. D.*

A 181. számú kérdésre. Az én rövid eszem, de részrehajlatlan gondolkozásom szerint, egy — nehéz betegsége miatt saját lelkésze előtt két tanúval meg nem jelenhető egyénnek sehogy sincs megadva a lehetőség arra, hogy egyik ker. felekezetből a másikba áttérhessen. Ugyanis az áttérést szabályozó 1868. 53. t.-cz. 3. §-a szerint: „az áttérni kivánó, bármely egyház tagja legyen, ebbeli szándékát önmaga által választott két tanú jelenlétében saját egyházközségének lelkésze előtt nyilatkoztatja ki" (a hol tehát napnál világosabban ki van mondva, hogy az áttérni akaró köteles lelkésze előtt személyesen megjelenni, — hogy ez áttérési szándékát lelkészének nem, csak úgy mások közvetitésével fogja tudomására juttatni, — és hogy tehát Mahomed menjen a hegyhez, nem pedig a hegy Mahomedhez). Mely nyilatkozattétel 14 nap eltelte után, és legfeljebb 30 nap eltelte előtt azon módon ismételtetvén, a 4-ik §. szerint mindkét nyilatkozattételről, az illető lelkésztől, külön-külön bizonyitvány kéretik; és már ezek folytán (5. §.), ha a lelkész a kivánt bizonyitványt akármely okból ki nem adná: adnak a tanúk — az áttérni akaró előbbi lelkésze irányában szükséges eljárását teljesen befejező — bizonyitványt. Egy prot. lelkésznek, kinek nem hivatása a lelkek fogdosása, itt is, csakis a törvény értelmében lehet és kell eljárnia, — nem nézvén arra, hogy a furfangos emberi ész miképen ki tudja eszelni mindég csak a maga javára az ügyeket, — és teljesen megnyugodva azon, hogy bizony „a világfiai eszesebbek a világosság fiainál". Amaz áttérni akarót egyébiránt, közvetlenül vagy közvetve kivánnám megnyugtatni, vigasztalni azzal, hogy higyjen, reményljen, és bizzék a jó Istenben, s ha meggyógyul:

óhajtását majd valósitandhatja; ha pedig meghal: arra szüksége nem leend! *Kimiti László*, reform. lelkész.

A 182. számú kérdésre. E kérdésnél csak az esketésről szólva, a törvényesitést pedig mint reám közvetlenül nem tartozót mellőzve, miután a házasságra lépni szándékozó felek kihirdetés végett nem múlhatlanul személyesen, hanem hiteles megbizottjaik — násznagyaik — által is jelentkezhetnek (Fördős Agenda. 218. lap. — Vegyes házasságoknál pedig a háromszori hirdetés eszközlésére, mindkét fél lelkésze felszólitandó 1868. 53. t.-cz. 9. §. első czikk), az esketést pedig a lakodalmas háznál is teljesithetjük a nappalnak bármely részében a helyi szokás szerinti dijért (Fördős Agenda. 226. lap): tehát saját hivemmel szemben, minden teendőm a betegre nézve épen az, a mi az egészségesre nézve; a vegyes házasságot illetőleg pedig, eljárásomat, a betegre mint az egészségesre nézve, szabályozzák az 1868. 53. t.-cz. 9—11. §-ai, annyira, hogy azokat magyarázgatnom teljesen felesleges volna. Különben pedig, hogy mégis a beteg fél részéről valami nem várt következmény ne történjék: járási vagy körorvosi bizonyitványt állittatnék ki arról, hogy a beteg közönséges, vagyis semmi a házasságot megsemmisitő betegségben (dühöngés, őrültség, ragadónyavalya stb.) nem szenved; és, szerintem, ily orvosi bizonyitvány kiállitását, a mint a maga javát őszintén akaró beteg házasfél nem tekintheti zaklatásnak, hiábavaló költekeztetésnek: úgy viszont én, mint eljáró esketŏ lelkész, a történhető mendemondák, gyanúsitások s meg sem is gondolt bajok elháritása szempontjából, magamra nézve természetes és múlhatlan védekezési, biztositási eszköznek tartom. *Kimiti László*, reform. lelkész.

A 183. számú kérdésre. Irott törvény hiányában, a szabadelvű gondolkozás, s felvilágosultságból származó általános felebaráti szeretet, vagyis a (Róm. 2: 14, 15:) szivbe iratott törvény teszi nekem prot. lelkésznek kötelességemmé, hogy az 1868. áttérési szabályokat, zsidó polgártársainkra nézve, daczára az irányukban nem minden alapnélküli idegenkedésünk, neheztelésünk vagy ellenszenvünknek is, szem előtt tartsam s teljesitsem.

Kimiti László, reform. lelkész.

A 184. számú kérdésre. Részemről a kir. tábla iránti teljes tisztelettel kijelentem, hogy a mint itélete előtt meghajlom: úgy azt, és az abból vonható következtetést magamra nézve követés végett el nem fogadom! tartom magamat Török Pál és

Pap Gábor püspök s nagy papjaink ismeretes felfogása s nyilatkozatához (T. P. körlevél. 1880. 12-ik lap. — P. G. vallássérelmi ügyi levél. Prot. Lap. 1881. 2. szám 52—53. lap). *) Jól tudom, hogy a nem alaptalan bosszankodás sokakat hajt a visszatorlásra, de ha egymagamra maradok is: én a törvényt megtartom, s nem követhetem az eféle elveket: „szemet szemért, fogat fogért", — „ha te ütöd az én zsidómat, én is ütöm a te zsidódat", — előttem tartom Pál ap. amaz intését: „Nem szabad rosszat mivelnünk a végre, hogy abból jó következzék", — s édes Idvezitőnk ama természetileg, történetileg, erkölcsileg igaz mondását, „a milyen mértékkel mérsz te másoknak: olyan mértékkel mérnek neked is", itt e téren, részemről, érvényesiteni nem kívánom! A kir. tábla itélete daczára is fennálló 1868. 53. t.-cz. értelme és szellemében, én, illetéktelenül, sem nem keresztelek, sem nem temetek, — tehát sem élőt, sem halottat át nem téritek, nem veszek, mert, bizony, nemcsak általában az őt hallgató sokaságról, hanem különösen a lelkipásztorokról, mint apostolainak utódairól is mondja édes Idvezitőnk (Máté 5: 15.): „Ti vagytok e földnek savai, hogy ha a só megizetlenül, mivel sózattatik meg? Nem jó azután semmire, hanem hogy kivettessék és megtapodtassék mindenektől"!

*) Idézett levél igy végződik: Azt is mondják: quod uni iustum, alteri aequum. A mint velünk szemközt jár el a clérus, kövessünk mi is oly eljárást ellenében. De mi ezt nem tehetjük, mig az 1868. LIII. t.-cz. 12. és 13. §-ai törvényes úton, a törvényhozás factorai által megváltoztatva nem lesznek, mig a gyermekek vallásos növeltetése a szülők akaratától nem tétetik függővé. Nem tehetjük azért, mert törvénytisztelők vagyunk s hazafiúi kötelességérzetünk tilt minden olyan eljárást, mely az ország törvényeibe ütközik. Mi nem ismerünk törvényhozó testületet túl a haza határain, és ha volna is ily testülete a protestantismusnak (de hála érette Istennek, hogy nincs), az ily testület által alkotott törvényeket akkor sem emelnők a haza törvényei fölé, és ezeknek meg- vagy nem tartását sohasem tennők függővé az azokkal meg- vagy nem egyezéstől. De épen azért, mert mi a törvényt tiszteletben tartjuk, bizton hisszük, hogy ugyanannak tiszteletben tartására kötelezendi a nemzet azokat is, kik azt hiszik, hogy tetszésüktől függ a törvénynek meg- vagy nem tartása. A nemzet méltósága követeli, hogy hajtsa meg törvényei előtt azokat, kik nem akarnak azok előtt meghajolni, önmagának is tartozik a nemzet azzal, hogy a sértők ellenében megvédje a felekezetek közötti békebiztositására alkotott törvényeket. És ha ezt tenni vagy nem tudja, vagy nem akarja, akkor tépje ki törvénykönyvéből ezen törvényeket, akkor legalább meg lesz kimélve az azokban büntetlenül tapodhatás szégyenétől.

Ha a királyi tábla által a soproni esetben hozott itéletre történnék hivatkozás, arra legczélszerűbb azt felelni, hogy tiszteljük a kir. tábla tagjaiban és

nem is vonjuk kétségbe a birói függetlenséget, mint szinte azt sem, hogy általok legjobbnak tartott meggyőződésöket követve, hozták meg az itéletet.... de csalhatatlanokul azokat sem ismerjük el, mert azok is emberek és igy a legjobb akarat mellett is ki vannak téve a tévedés lehetőségének.

Kimiti László, reform. lelkész.

A 185. számú kérdésre. Nem akarom a nagyot adni! nem szokásom, — még kevésbé természetem; — de a mint általában, úgy e kérdést illető feleletemben is szem előtt tartom Pál apostól emez intését: „Ne nézze kiki mind az ő hasznait, hanem minden az egyebek hasznukat is nézze". A mint oly törvényt, vagy miniszteri rendeletet, mely holmi „volt császári és királyi nyugalmazott hivatalszolgasegéd s effélék" nyugtáit dij nélkül aláirni parancsolná: úgy oly világi vagy egyházi rendeletet sem ismerek, mely a kérdéses dijat megszabná, de ha a Krisztus koporsóját sem őrzik ingyen, úgy egy lelkész sem tartozik ingyen még egy nyugtát is aláirni. Hanem, megvallom, nekem feltűnő, visszatetsző az, midőn nem eléggé vesszük figyelembe Idvezitőnk ama szavait: „a világ fiai eszesebbek a világosság fiainál", s a világ fiait minduntalan követjük abban, hogy mit fizetnek? Nép között élve tapasztalom, hogy az alsóbb néposztály pár évtized előtt is, nem is viseltetve bizalommal az orvos iránt, ha mégis hozzá fordult, rettenetesen sokallotta egy vény (recept), tehát néhány sor megirásáért az 50 krt, s mai időben már, több bizalommal is lévén irányában, felfogta, hogy annak az orvosnak épen az a megélhetési módja, s egy vényért az 50 krt nem annyira sokallja, mint inkább hogy nem képes megfizetni, de már nekünk lelkészeknek, kik több-kevesebb, de bizonyos megélhetési jövedelemmel birunk, bizony rettenetesen sokalja, csupán nevünk aláirásáért, az egy frtot, vagy 50 krt is. A m. kir. helytartótanács Budán 1864. okt. 23. 86,576. sz. szerint (d.-melléki ref. e. ker. 1865. jún. kgy. jk. 31. pont) „a családi értesitőért csak az egyszerű anyakönyvi kivonatdij — azonban 50 krtól 2 frtig terjedő összeget soha meg nem haladhatólag — igényeltethetik, vagyontalan feleknek pedig minden dij nélkül kiadandó", s hogy hányan vannak csak p. o. e mi e.-megyénk 64 lelkészei között, a kik e rendelet úgy betűszerinti értelmében, mint szellemében csak az egyszerű anyakönyvi kivonatdijat, tehát nem 2, hanem 1 frtot vesznek, azt talán egyik kezem újjain is megolvashatnám! (perlekedés, tehát nem rendes örökösödés végett kivett családi ér-

tesitőért magam is 2 frtot veszek); sőt a mi d.-melléki ref. e. kerületünk is 1878. jún. kgy. jk. 37. sz. alatt a családi értesitők megújitásakor követelhető (tehát, nem okvetlenül követelendő) dijt szintén egy frtban állapitja meg, mely határozatot, a mint köteles tisztelettel veszem tudomásul, úgy, s kivált tekintve még indokolását is, hallgatóim irányában nem alkalmazom, hanem a megújitási aláirást vagy ingyen megteszem, vagy pedig érette valami könnyebben teljesithető csekély kézi- vagy fuvari szolgálattal — mely egy forint értéktől bizony távol van — megelégszem, s hogy nem épen egy magam gondolkozom s járok el igy, esetleg be is bizonyithatnám. Feleletem tehát a nélkül, hogy olcsó dicsőséget hajhásznék, vagy képmutatóskodnám, egyszerűen nem az, hogy „ingyen vettétek, ingyen adjátok", mert bizony az irás mesterségét sem vettük ingyen, hanem az, hogy ily csekély szolgálatot csakugyan tehetünk ingyen is, és hogy ne uralkodjék bennünk és nállunk lelkészeknél az a nyomasztó szigor, a mely nyilvánul bizonyos esetekben kiszolgáltatott családi értesitőknél, a midőn minden egyes születés, esketés s halálozási eset külön 50 kr. alá jövén, csak egy családiv is bámulatos sokba kerül; sőt kezdetben voltak még lelkészek is, kik saját dijukat is azon mértékben követelték s fizettették. Ily telhetetlenségtőli méltó undorodás mondatja velem, hogy holmi csekély szolgálatot tehetünk, és tegyünk is ingyen, a szivesen nyujtott ajándékot pedig, természetesen, jó szivvel elfogadva. *Kimiti László*, reform. lelkész.

B) Kérdés.

187. A kiskorú gyermekekre is kiterjedő névmagyarositási kérvényhez azok keresztelő-levele is mellékelendő, hogy az anyakönyvvezető az új név beiktatására a belügyminiszteriumtól utasitást kaphasson. Egy német nevű magyar atyánkfia régi szándokának foganatositását sietteté feleségének áldott állapota, hogy születendő gyermeke már egészen az új, magyar néven legyen anyakönyvbe irva. Azonban a kérvény elintézése késik, de az idő halad, megszületik az új honpolgár, beirandó az apa régi német neve. Utóbb megjön a miniszteri engedély, utasittatik a lelkész az apa és többi gyermekei új nevének beiktatására, de az utolsó gyermek marad a régi néven. Szabad-e új kérvényezés, illetőleg miniszteri utasitás nélkül, az egész család szabályszerű névmagyarositását az időközben született gyermekre is kiterjeszteni. *g.*

Irodalom.

A hit temploma. Egyházi beszédek. Részben Spurgeon nyomán irta Könyves Tóth Kálmán. III. Kötet. Budapest 1884. Kókai Lajos tulajdona. 246 lap. Ára 2 frt. — Egyházi beszédirodalmunk kitünő munkásának Könyves Tóth Kálmánnak jelen művét nem tudjuk eléggé ajánlani t. paptársainknak. A kötetben foglalt 43 egyházi beszéd — mely közül a K. T. K.-val jelzett 18 eredeti — egytől egyig mind bibliai szellemű, kenetteljes épitő. Zamatos magyarság, tömött rövidség, melylyel szerző eltér az egyházi beszédirók legtöbbjének terjengős hosszadalmasságától, könnyűség, világosság, érthetőség, s igazi szónoki hang jellemzik e beszédeket, melyek ép ezért egyformán épitő hatással mondhatók el úgy bármely fényes művelt hallgatóság, mint a legegyszerűbb falusi gyülekezet előtt. Ohajtandó, hogy eme gyönyörű beszédek egy pap könyvtárából se hiányozzanak.

—

Hirdesd az igét. Egyházi beszédek. Irta Veres József orosházi ev. lelkész. Kapható a szerzőnél. Ára 1 frt. — A kezünk alatt levő kötet nem első kisérlete a szerzőnek. Az első kötet még 1876-ban jelent meg s a kritika részéről igen kedvező fogadtatásban részesült. Jelen kötetet jó lélekkel ajánljuk t. paptársaink figyelmébe.

—

Felhivás Zwingli Ulrik nagy reformátorunk négyszázados évfordulója alkalmából emlékül szentelt ily czimű munkára: Zwingli Ulrik élete és a helvét reformáczió megalapitása. — A reformátor arczképével. — A munka egészben véve 12 sűrűen (Garmond betűkkel nagy nyolczadrét alakban) nyomtatott ivből áll, és csinos, izléses kiállitásáról a rövid időköz alatt oly szép elismerést kivivott „Jókai-nyomda-részvénytársulat“ nyomdája gondoskodott. Ára: fűzve 1 frt, postai bérmentes szétküldéssel: 1 frt 5 kr. Gyüjtőknek 10 példány után egy tiszteletpéldány adatik. Megrendelhető a szerzőnél (Sepsi-Szentgyörgyön), ki a megrendelt példányokat azonnal postára adja.

A megrendelés a pénzbeküldéssel együtt legczélszerűbben posta-utalványon történhetik.

Bátor vagyok munkámat Zwingli minden őszinte tisztelőjének, különösen pedig a nagyt. esperes, lelkész, tanár és tanitó urak szives figyelmébe ajánlani, annyival inkább, mert művem legjobban csak általok s a tanuló ifjúság által juthat el az egyes családok tűzhelyéhez, mint a hová ugyanis az — a hivatott körök mellett — szánva van.

Sepsi-Szentgyörgy, 1884. márczius 25. *Benke István*, ref. gymn. tanár.

—

Nádor Kálmán könyvkereskedésében (Budapesten, Károly-körút 8.) megjelent az „Ezeregy Éjszaka“ teljes kiadásának I-ső füzete. E mű, melynek nagy részét már félszázad előtt koszorús költőnk, Vörösmarty Mihály is leforditotta, mely azonban a könyvpiaczról régóta letűnt, mindenesetre hézagot pótol irodalmunkban. Mint az egyszerű, de csapongó képzelődéssel szőtt keleti költészet egyik legremekebb terméke, kellemes olvasmányul ajánlható a legmüveltebb osztálynak úgy, mint a nép számára. A füzet kiállitása — a Franklin-társulat nyomdájához méltóan, izléses és diszes képekkel ellátott. Az egész mű mintegy 36 füzetből fog állani, egy füzet ára 25 kr. s előfizetés útján is megrendelhető.

—

Irodalmi jelentés. Magyar verses zsoltárkönyvem első kiadásban alig került a könyvpiaczra, a megrendelések nagyobb száma folytán immár szükséges a második kiadás. Ára mint előbb 2 frt, diszkötésben 3 frt. Hogy e második kiadásban nyomtatandó példányok száma iránt tájékozva legyek, a megrendelést mielőbb, s ezúttal áthelyeztetésem következtében Székesfehérvárra kérem küldeni.

Kálmán Károly, főreálisk. hittanár.